

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΙ ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΤΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ

(Ἐπόμνημα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν).

Πολυχρόθεν ἀγγέλλεται, ὅτι τὰ ἐκ Γαλλίας ἐξωσθέντα μοναχικὰ ἱεράματα τῶν Ἰησοῦϊτῶν καὶ ἄλλων αὐτοῖς συγγενῶν μοναχῶν σκοποῦσι νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ, ἵνα ἐξακολουθήσωσιν ἐν ταῖς χώραις ταύταις τὴν δρᾶσίν των διὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν ἄλλων μέσων, τὰ ὅποια διαθέτουσιν. Ἡ ἐν Παλέρμῳ ἐκδοδύμενη ἐφημερίς τῆς Σικελίας «Il Giornale di Sicilia» ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου παρόντος ἔτους (1902) ἐδόμοσιύσε τηλεγράφημα ἐκ Ῥώμης, καθ' ὃ ἐπιτροπῇ Ἰησοῦϊτῶν καὶ ἄλλων μοναχῶν ἐκ τῶν διωχθέντων παρουσιασθεῖσα ἐνώπιον τοῦ Πάπα ἐν Ῥώμῃ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν, ἵνα τὰ τάγματα ταῦτα ἐγκατασταθῶσιν ἐν Ἰταλίᾳ, ὃ δὲ Πάπας Λέων ὁ Γ' ἀπήντησεν, ὅτι ἐν Ἰταλίᾳ εἶνε ἀρκετοὶ μοναχοὶ καὶ ὁ καθολικὸς κληρὸς ἀρκετὰ ἰσχυρὸς, ὥστε εἶνε περιττὸν νὰ μείνωσιν ἐν αὐτῇ, συνέστησε δὲ αὐτοῖς νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν χώραις, ἐν αἷς εἶνε ἀνάγκη τῆς καθολικῆς προπαγάνδας (ove l'e maggior bisogno di propaganda cattolica). Καὶ ὡς τοιαύτος χώρας ὀνομαστὶ ὑπέδειξε τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ῥουμανίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν! (Grecia, Rumania, Bulgaria). Ἐπίκειται ἄρα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῆ τῶν λατινικῶν μοναχικῶν ταγμάτων εἰς τὴν χώραν ἡμῶν καὶ τὴν ἑλληνικὴν Ἀνατολήν. Ὁ κίνδυνος ὃ ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν θὰ εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν διὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος σοβαρὸς. Διὰ τοῦτο ἡ θεολογικὴ σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰς ἣν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις τοῦ ὀρθοδόξου κληροῦ, ἐθεώρησε καθήκον ἐνυστερὸς νὰ ὑποδείξῃ ἀπὸ τοῦδε εὐσεβᾶτως τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει τὸν κίνδυνον τοῦτον, ἵνα αὐτὴ ἀποκρούσῃ αὐτόν, ὅταν ἤθελεν ἐπιστῆ.

Ἡ ἐγκατάστασις παρ' ἡμῖν τῶν δυτικῶν τούτων μοναχικῶν ταγμάτων ἐρχομένων μάλιστα μετὰ τοῦ ῥητοῦ καὶ δεδηλωμένου σκοποῦ νὰ ἐνεργήσωσι παρ' ἡμῖν προσηλυτισμὸν ὑπὲρ τοῦ ῥωμαιοκαθολικισμοῦ διὰ τῶν σχολείων των καὶ τῶν ἄλλων μέσων αὐτῶν θὰ εἶνε καθ' ἡμᾶς ὀλεθρία διὰ τὸν ἑλληνικὸν λαόν καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἀνατολῇ ὑπὸ διττῇ

ἐποψίν, ὑπὸ τε θρησκευτικὴν καὶ ὑπὸ ἐθνικὴν.

Καὶ πρῶτον θὰ εἶνε ὀλεθρία ὑπὸ θρησκευτικὴν ἐποψίν. Τὰ τάγματα ταῦτα ἀποτελούμενα ἐκ φανατικῶν μοναχῶν ἐχόντων μεγάλην πείραν περὶ τὸ διδάσκειν καὶ τὸ κηρύττειν καὶ διαθέτων πλουσιώτατα μέσα, διότι εἶνε γνωστὸς ὁ ἀμύθητος αὐτῶν πλοῦτος, καὶ προστατευομένων ὑπὸ τῶν δυτικῶν καθολικῶν κυβερνήσεων, ἰδίως τῆς Γαλλίας, ἥτις, ἐνφ' ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ καταδικᾷ τοὺς μοναχοὺς τούτους, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς γνωστὸν, φανατικῶς προστατεύει αὐτοὺς καὶ τὰ σχολεῖά των χάριν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ ἐπιρροῆς, ἀναλαμβάνοντα ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ ἄλλῃ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας, δύνανται νὰ ἐπενέγκωσιν ἀνυπολόγιστον βλάβην διαπαράττοντα καὶ κλονίζοντα τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἡ ὠθεῦντα τὰ πνεύματα εἰς θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν ἢ ἐλκύνοντα εἰς τὸν ῥωμαιοκαθολικισμόν. Τὸ τριεῦτον θὰ ἦτο ὀλεθριον, διότι ἡ βάσις τῆς ἠθικῆς ἀκμῆς τῶν λαῶν εἶνε ἡ θρησκεία, ὅταν δὲ αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τοῦ λαοῦ κλονισθῶσιν, ἀνοίγεται εὐρεία ἡ πύλη εἰς τὴν διαφθοράν, λαὸς δὲ διεφθαρμένος οὐδὲν ἔχει μέλλον.

Διὰ τοῦτο ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὡς κυβερνήσις τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἣ κατὰ τὸ σύνταγμα ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ἡ ὀρθόδοξος ὡς ἡ θρησκεία πάντων σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων, ἔχει καθήκον μέγιστον νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς ἀπειλούμενης ὑπὸ τῶν ταγμάτων τούτων ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ νὰ προλάβῃ τὸν κίνδυνον τοῦτον, μὴ διδουσα τὴν ἄδειαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐγκαταστάσεως εἰς τὰ τάγματα ταῦτα.

Ἐπειτα θὰ εἶνε ὀλεθρία ἡ ἐγκατάστασις τῶν ταγμάτων τούτων καὶ ὑπὸ ἐποψίν ἐθνικὴν. Διότι ἡ διδασκαλία τῶν Ἰησοῦϊτῶν ἡ διὰ τῶν σχολείων των παρεχομένη θὰ εἶνε ἐντελῶς πολεμία πρὸς τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα.

Καὶ πρῶτον ἡ διδασκαλία τῶν Ἰησοῦϊτικῶν σχολείων εἶνε ἀνθεθνική, διότι δὲν εἶνε νομοταγής, δὲν συμμορφοῦται δηλ. πρὸς τοὺς νόμους τοῦ κράτους τοὺς διέποντας τὰ τῆς παιδείας καὶ δὲν ὑποτάσσεται εἰς αὐτούς. Οἱ Ἰησοῦϊται καὶ οἱ ἄλλοι μοναχοὶ διὰ τοῦτο ἀπεδιώχθησαν ἐκ Γαλλίας, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀποστείλωσι τὰ καταστατικά των καὶ τὰ προγράμματα τῶν σχολείων των εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν, ἵνα ἐγκρίνη αὐτά. Ἦθελον ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐνέργειά των νὰ εἶνε ἀνεπίβλεπτος ὑπὸ τοῦ κράτους, νὰ δύνανται νὰ πράττωσιν ὅτι, ἀν θέλωσι καὶ νὰ διδάσκωσι

πράγματα αντιβαίνοντα πρὸς τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς γαλλικῆς πατρίδος. Τὸ αὐτὸ δ' ἤθελον πράττει καὶ παρ' ἡμῖν ἰδρύνοντες σχολεῖα. Καὶ ἐνταῦθα αἰνεῖ κράτος ἐν κράτει ἀποτελούντες θὰ ἤξιουν νὰ ἐνεργῶσιν αὐθαίρετως χωρὶς νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψει τὰς ἐκπαιδευτικὰς διατάξεις τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους. Ἐχόντες δὲ τὴν προστασίαν τῶν πρέσβων τῶν καθολικῶν δυνάμεων θὰ ἐγένωνον πράγματα τῇ ἐλληνικῇ κυβερνήσει, ἥτις θὰ εὐρίσκετο αἰφνης ἐνώπιον μεγάλων δυσχερειῶν. Τοιαύτη διδασκαλία, μὴ σεβασμένη τοὺς νόμους τῆς ἡμετέρας πατρίδος, θὰ ἤσκει ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐλλήνων μαθητῶν ἐθιζομένων ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὸ νὰ βλέπωσι περιφρονουμένους τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Πρέπει τὴν ἐλληνικὴν νεολαίαν νὰ ἐγκαταλίπωμεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰησοῦιτῶν, ἵνα κατὰ τοιαύτην ἐναντίον τῶν νόμων ἐνεργουμένη διδασκαλίαν διδάσκωνται ;

Δεύτερον ἡ διδασκαλία τῶν Ἰησοῦιτικῶν σχολείων θὰ ἦτο ἀνθεθνική καὶ διότι θὰ ἦτο μισορθόδοξος. Ἡ ὀρθοδοξία εἶνε στενωτάτα συνδεμένη μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐθνικῆς ιστορίας αὐτοῦ. Ἀνάκαθεν παρ' ἡμῖν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος καὶ ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἦσαν συνηνωμένα. Ἡ ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἶναι καὶ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδοξίας ἐκκλησίας. Διὰ ταύτης ἀναγεννηθὲν καὶ ζωοποιηθὲν τὸ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτηθὲν ἡμῶν ἔθνος προσέλαβε νέαν ἀκμὴν καὶ ἰδρύσε τὸ ὀρθόδοξον βυζαντινὸν κράτος καὶ οὕτως ἐμορφώθη ὁ βυζαντινὸς ὀρθόδοξος ἐλληνισμὸς, ὅστις ἐξῆσεν ἐπὶ χίλια ἔτη. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ἐπῆλθεν αἱ ἀνυπολόγιστοι συμφοραὶ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, ἡ ἐλληνικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἔσωσε πάλιν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος χρησιμεύουσα ὡς κιβωτὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φεβροῦ ἐκείνου κατακλυσμοῦ. Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἦτο ὁ ἐθνάρχης τοῦ δουλεύοντος ἔθνους ἡμῶν, οἱ ἀρχιερεῖς ἐχρησίμευον ὡς οἱ κυριώτεροι προστάται τῶν συμφερόντων τῶν ὀρθοδόξων, οἱ ἱερωμένοι καὶ μοναχοὶ ἦσαν οἱ μόνον διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ λατρεία ἐν τοῖς ναοῖς ἡ ἐλληνιστὶ γινόμενη καὶ τὸ ἐλληνιστὶ ἀναγινωσκόμενον Εὐαγγέλιον συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάσωσιν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ εὐλογητὴ ὥρα, καθ' ἣν κατὰ τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου ἐμελλεν ἡ Ἑλλάς νὰ ἀναστῇ ἀπὸ τοῦ τάφου τῆς δουλείας, ὁ ἐλληνικὸς κληρὸς καὶ τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἐξέγερσιν παρεσκεύασε καὶ κατ' αὐτὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπρωταγωνίστησεν. Οὕτως συνεδέθη ὀρθοδοξία καὶ ἐλληνισμὸς ἐν ἀρρήκτων δεσμῶν. Οἱ Ἰησοῦιται λοιπὸν ἐν τοῖς σχολείοις τῶν προσβάλλοντες τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν ἢ ἀποστροφήν πρὸς αὐτὴν ἐμπνέοντες θὰ παρέ-

πλαπτον οὐσιωδῶς τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν ἐλληνοπαίδων, ἡ δὲ ἐκπαιδευτικὴ τῶν θὰ ἦτο ἐνεκα τούτου ἐντελῶς ἀνθεθνική. Ἐλλῆν μὴ ὀρθόδοξος δὲν εἶνε ὁ τέλειος, ἰδεώδης Ἑλλῆν, διότι στερεῖται οὐσιωδেষτατος στοιχείου τοῦ ἐλληνικοῦ ἐθνισμοῦ, δηλ. τῆς ὀρθοδοξίας. Πρέπει τὸ ἐλληνικὸν κράτος νὰ ἐπιτρέψῃ ἵνα ἡ ἐλληνικὴ νεολαία ἐν τοιοῦτῳ μισορθόδοξῳ πνεύματι ἐκπαιδεύηται ;

Τρίτον ἡ διδασκαλία τῶν Ἰησοῦιτικῶν σχολείων θὰ εἶνε ἀνθεθνική διότι θὰ εἶνε καὶ μισελληνική. Διὰ τοὺς λόγους, οὗς ἀνωτέρω ἀνεπτύξαμεν, ἐπειδὴ ἐλληνισμὸς καὶ ὀρθοδοξία εἶναι τόσον στενωῶς συνδεσμένα, οἱ Ἰησοῦιται, ὡς γνωρίζομεν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῶν ἐν τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν καὶ νῦν διατηρουμένων σχολείοις τῶν, προσπαθοῦσιν, ὅπως εὐκολώτερον ἀποσπάσωσι τοὺς νέους ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξίας, νὰ καταπνίγωσι σκοπίμως παρ' αὐτοῖς ὅσον εἶναι αὐτοῖς δυνατόν τὸ ἐλληνικὸν ἐθνικὸν αἶσθημα. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀφθιτον δόξαν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος σπουδάζουσι νὰ ἀμαυρῶναι καὶ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἐξευτελιζοῦσι καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ὡς οὐδενὸς λόγου ἀξίαν παριστάνουσιν καὶ πᾶν ὅ,τι ἐλληνικὸν περιουρίζουσιν. Οἱ Ἰησοῦιται ἐν τοῖς σχολείοις τῆς ἀνατολῆς συνηθίζουσι τοὺς Ἑλληνας μαθητὰς τῶν εἶτε οὐνίας εἶτε ὄσους αὐτῶν ἐλκύνουσιν εἰς τὸν Ῥωμαιοκαθολικισμὸν νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ὡς Ῥωμαιοκαθολικοὺς μόνον, ὡς ὁπαδοὺς τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ νὰ λησμονῶσιν ὅτι εἶναι Ἑλληνας. Τοῦτο βεβαίως ἤθελον πράξει καὶ νῦν ἐγκαθηστώμενοι παρ' ἡμῖν οἱ Ἰησοῦιται καὶ νέα ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ λοιπῇ Ἀνατολῇ ἰδρύνοντες σχολεῖα. Πρέπει ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἐπιτρέψῃ ἵνα ἡ ἐλληνικὴ νεολαία ἀνατρέφῃται κατὰ τοιοῦτον μισελληνικὸν πνεῦμα ;

Τέταρτον ἡ διδασκαλία τῶν Ἰησοῦιτικῶν σχολείων θὰ εἶνε ἐθνικῶς ἐπιβλαβὴς καὶ διότι θὰ εἶναι μοναχικὴ οὐχὶ δὲ ἀνθρωπιστικὴ καὶ κλασικὴ, ὅποιαν ἀποιτεῖ ἡ νεωτέρα παιδαγωγικὴ καὶ ὅποιαν ἐννοοῦσι τὴν ἐκπαιδευσιν πάντα τὰ νεώτερα κράτη, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἡ Ἑλλάς. Οἱ Ἰησοῦιται ὡς σκοπὸν τῆς ἐκπαιδύσεως ἔχουσι νὰ πλάσωσι τὸν ἐκπαιδευόμενον νέον φανατικὸν Ῥωμαιοκαθολικόν, οὐχὶ δὲ νὰ ἀναπτύξωσιν αὐτὸν ὡς ἀνθρωπὸν, ν' ἀναπτύξωσι δηλ. τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, τὴν κρίσιν αὐτοῦ, ὅστε νὰ δύναται νὰ σκέπτηται ἐλευθέρως καὶ ἀνεξορτήτως περὶ τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο μεταδίδουσι μὲν ἴσως εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν πολλὰς γνώσεις χρησίμους εἰς τὸν βίον καὶ διδάσκουσιν αὐτοὺς πολλὰς γλώσσας, παρεμειλοῦσιν ὅμως πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ὑψώσῃ τὸ νοερόν ὄμμα τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα καὶ εὐγενέστερα καὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὸ ἔρευνητικὸν ἐπιστημονικὸν πνεῦμα παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Διὰ τοῦτο δὲν δίδουσι προσοχὴν με-

γάλην π. δ. χ. εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλοσοφίας, διδάσκοντες διεστραμμένην τινὰ καὶ κεκολωθωμένην ἱστορίαν καὶ ἀπρηχαιωμένην τινὰ μεσαιωνικὴν φιλοσοφίαν, τὴν τοῦ σχολαστικοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτου. Ὁ μαθητὴς αὐτῶν ὀφείλει τυφλῶς καὶ ἀνεξετάστως νὰ παραδέχεται τὰ πάντα. Ἡ ἐλευθέρω καὶ ἀνεξάρτητος ἔρευνα καὶ αὐτὴ ἡ ἐντὸς τῶν προσηκόντων ὁρίων φοβίζει τοὺς Ἰησοῦιτας. Διὰ τοῦτο εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ γινόμενος Ἰησοῦιτης πρώτιστον καθήκον ἔχει νὰ θυσιάσῃ τὸ λογικόν του, νὰ κάμῃ τὴν λεγομένην θυσίαν τοῦ λογικοῦ (il sacrificio del intelletto). Τοιοῦτους δὲ πλάττουσι καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρεμειλοῦσιν ἢ ἀποκλείουσιν ἐντελῶς οἱ Ἰησοῦιται καὶ τὰς ἀνθρωπιστικὰς κλασικὰς σπουδὰς. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τῶν εἶνε ἐντελῶς καὶ ἀποκλειστικῶς πρακτικὴ, οὐδόλως δὲ κλασικὴ. Ἐπιτρέπεται λοιπὸν ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις νὰ παραδώσῃ τὴν ἐλληνικὴν νεολαίαν εἰς τοιαύτην Ἰησοῦιτικὴν ἐκπαιδευσιν μὴ κλασικὴν ἀλλὰ κατ' οὐσίαν μοναχικὴν ;

Πέμπτον καὶ τελευταῖον ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐν τοῖς Ἰησοῦιτικοῖς καὶ λοιποῖς παπικοῖς σχολείοις θὰ εἶνε ἐθνικῶς ἐπιβλαβὴς καὶ διότι θὰ εἶνε μισελευθέρω καὶ ἀντιπροοδευτικὴ. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰησοῦιται εἶνε οἱ σηματοφόροι τῆς ἀντιδράσεως (réaction) καὶ τῶν ὀπισθοδρομικῶν ἰδεῶν καὶ οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροὶ τῆς προόδου καὶ τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ πᾶσαν μορφήν. Διὰ τοῦτο πανταχοῦ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης εἶνε συνηθισμένοι μετὰ τῶν ὀπισθοδρομικῶν κομμάτων καὶ λυσσῶδως καταπολεμοῦσι τοὺς φιλελευθέρους πολιτικοὺς θεσμούς, ὅτινες ἀνακηρύσσονται ὑπὸ τῶν συνταγμάτων πάντων τῶν νεωτέρων κρατῶν, ὅν ἀνέχονται δὲ οὔτε τοῦ λόγου οὔτε τῆς ἐπιστήμης, οὔτε τοῦ τύπου, οὔτε τῆς θρησκείας καὶ συνειδητέως τὴν ἔστω καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος μέτρου ἐλευθερίαν. Οἱ Ἰησοῦιται ἐξήγειραν ἄλλοτε ἐν Εὐρώπῃ πάντας τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους καὶ σήμερον δὲ εἶνε ὑπὲρ τῶν θρησκευτικῶν διωγμῶν. Οἱ Ἰησοῦιται ὑπηγόρευσαν ὡς γνωστὸν τὴν διαθόητον ἐγκύκλιον καὶ τὸν σύλλογον διὰ τῶν ὁποίων ὁ Πάπας Πῖος ὁ Θ' τῷ 1864 ἀνεθεμάτισε πάσας τὰς φιλελευθέρους τῶν νεωτέρων λαῶν ἰδέας. Ἐν τοῖς οὕτω μισελευθέρῳ καὶ ἀντιπροοδευτικῷ πνεύματι θὰ μορφώωσιν οἱ Λατῖνοι μοναχοὶ τοὺς ἐλληνοπαίδας ἐν τοῖς σχολείοις τῶν, ἐὰν ἤθεεν ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ ἰδρύνωσι τοιαῦτα παρ' ἡμῖν. Πρέπει ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις νὰ παραδώσῃ τὴν ἐλληνικὴν νεολαίαν εἰς τοιοῦτους μισελευθέρους καὶ ἀντιπροοδευτικούς διδασκάλους ;

Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας τοιοῦτους λόγους νομίζει ἡ θεολογικὴ σχολή, ὅτι κατ' οὐδένα λόγον πρέπει ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις

νὰ δώσῃ τὴν ἀδειαν ἰδρύσεως σχολείων εἰς τὰ δυτικὰ ταῦτα μοναχικὰ τάγματα, ἐὰν ἤθελον ἐπιχειρήσῃ νὰ ζητήσωσι ταύτην, ὡς εἶνε πιθανώτατον ὅτι θὰ πράξωσιν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο νομίζομεν ὅτι ὀφείλει νὰ πράξῃ ἡ κυβέρνησις ἀλλὰ καὶ ὅτι καθήκον ἔχει νὰ λάβῃ μέτρα καὶ περὶ τῶν ὑπαρχόντων παρ' ἡμῖν Ῥωμαιοκαθολικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων ἐν Ἀθήναις, Κερκύρα, Τήνῳ, Νάξῳ, Θήρῳ καὶ ἄλλαχοῦ, διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ ἐν τοῖς σχολείοις τοῦτοις εἰς ἃ φοιτῶσι καὶ ὀρθοδόξων τέκνα χάριν τῆς τελειότερας ἐκμαθήσεως τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὔτε τὰ ὑπὸ τῶν νόμων ἡμῶν ὀριζόμενα ἐντελῶς καὶ ἀκριβῶς τηροῦνται, οὔτε ἡ διδασκαλία εἶνε ἐθνικῶς ἀβλαβὴς εἰς τοὺς ἐλληνοπαίδας καὶ τὰς Ἑλληνίδας, διότι καὶ ὀρθόδοξος κατήχησις ἐλλείπει τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν γαλλικῶν παρθεναγωγείων καὶ ἡ ἄλλη διδασκαλία ἐν αὐτοῖς δὲν ἔχει ἐλληνοπρεπῆ ἐθνικὸν χαρακτῆρα καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν καὶ δαιτα δὲν εἶνε ἐθνικὴ, ἀφοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαιοκαθολικοὺς ναοὺς ὑποχρεοῦνται καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς νὰ προσέρχωνται οἱ ὀρθόδοξοι ἐλληνοπαῖδες καὶ αἱ ὀρθόδοξοι κόραι ἵνα συμπροσεύχωνται μετὰ τῶν δυτικῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ! Ἐνεκα τούτου δὲ πολλοὶ τῶν ἐλληνοπαίδων τούτων τῶν λατινικῶν σχολῶν οἱ μὴ μάλιστα καλῶς ἐστηρικμένοι ὄντες ἐκ τοῦ οἴκου εἰς τὴν πατριὸν θρησκείαν ἀποξενοῦνται τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ γίνονται ἀδιάφοροι πρὸς πᾶν ὅ,τι ὀρθόδοξον, τινὲς δὲ καὶ ὄλως εἰς τὸν Ῥωμαιοκαθολικισμὸν ἐλκύονται. Διὰ ταῦτα ἡ κυβέρνησις ὀφείλει καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου κατήχησης, διὰ τοὺς ὀρθοδόξους μαθητὰς καὶ μαθητρίδας τῶν σχολείων τούτων, ὅπως κελεύει ὁ νόμος, νὰ ἀπαίτησιν καὶ νὰ μεριμνήσῃ ἵνα καὶ ἡ ἄλλη ἀνατροφή καὶ ἐκπαιδευτικὴ τῶν ἐλληνοπαίδων ἐν αὐτοῖς εἶνε ὀρθόδοξος καὶ ἐθνικὴ. Καλὸν δὲ θεωρεῖ ἡ θεολογικὴ σχολή νὰ συστήσῃ ἡ κυβέρνησις καὶ τῇ Ἱερᾷ ἡμῶν Συνόδῳ, ἵνα μιμουμένη τὸ παράδειγμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' τοῦ εὐκλεῶς νῦν πατριαρχεύοντος, ὅστις δι' ἐγκύκλιον ἀπέτρεψε πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἀπὸ τοῦ νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα τῶν εἰς τὰς ξένας ταύτας σχολὰς, πράξῃ καὶ αὐτὴ τὸ αὐτὸ ἐκδίδουσα ἐγκύκλιον, ἥτις νὰ ἀναγνωσθῇ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἥτις δεικνύουσα τὸν ἐκ τῆς ἐκπαιδύσεως τῶν ἐλληνοπαίδων ἐν τοῖς τοιαῦταις ἐτεροδόξοις σχολαῖς δυνάμενον νὰ προσέλθῃ κίνδυνον, νὰ προτρέπῃ πάντα ὀρθοδόξον Ἕλληνα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν εἰρημένων σχολῶν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ ἐλληνικῇ ἀνατολῇ τῶν προτεσταντικῶν καὶ πρὸ πάντων ἀμερικανικῶν προπαγανδῶν

πρός προσηλυτισμόν τῶν ὀρθοδόξων κίνδυνος δὲν εἶνε ὀλιγώτερον σοβαρὸς ἢ ὁ τῶν βῶμαιοκαθολικῶν, νομίζει ἡ θεολογικὴ σχολή ὅτι καὶ κατ' αὐτῶν πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχή τῆς τε ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Καὶ οἱ διαμαρτυρούμενοι αὗτοι ἱεραπόστολοι ἀμερικανοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μεθοδίσται ἢ εἰς ἄλλας φανατικὰς προτεσταντικὰς αἵρέσεις ἀνήκοντες ἢ Ἑλληνας ἀρνησιθρησκῶν καὶ ἀρνησιπάτριδες ἐν Ἀμερικῇ ἐκπαιδευθέντες, σπουδάζουσι πανταχοῦ διὰ τῶν κηρυγματῶν, συλλόγων, ἐφημερίδων, ἀγνωστῶν ἀρῶν καὶ ἄλλων μέσων καὶ τῶν σχολείων τῶν ν' ἀποσπᾶσιν τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τοῦ πατρίου δόγματος. Ἰδίως ἐπικίνδυνα εἶνε τὰ σχολεία τῶν μάλιστα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Μικρῇ Ἀσίᾳ ἰδίως καὶ Συρίᾳ, εἰς τὰ ὅποια εὐκόλως ἐλκύουσι ὀρθοδόξους Ἑλληνόπαιδας, διότι καὶ τὴν ἐκπαιδεύουσιν παρέχουσιν εὐωνον καὶ σχεδὸν δωρεὰν καὶ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν αὐτοὺς διδάσκουσι. Καὶ ἡ εἰς τὰ σχολεία ταῦτα διδομένη ἐκπαίδευσις εἶνε ἐπιβλαβεστάτη εἰς τοὺς Ἑλληνόπαιδας, διότι καὶ τὸ ὀρθόδοξον αὐτῶν φρόνημα διασαλεύουσι καὶ τὸ ἔθνικόν ἑλληνικὸν αὐτῶν αἶσθημα ἀποπνίγουσιν. Οἱ προσελκόμενοι ὑπ' αὐτῶν Ἑλληνόπαιδες καὶ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν γίνονται ἀδιάφοροι, ἀν μὴ προτεσταντισθῶσιν ἐντελῶς, καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀποξενῶνται, θεωροῦντες ἐαυτοὺς ἀμερικανούς. Διὰ τοῦτο ἐὰν ποτε πεισθῶσι παρά τινος ἢ ἴδῶσι βλαπτόμενα τὰ συμφέροντα αὐτῶν, καταφεύγουσιν οἱ τοιοῦτοι, ὡς γνωστόν, καὶ ζητοῦσι τὴν προστασίαν τῶν ἀμερικανικῶν πρεσβειῶν καὶ προξενείων, οὐχὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

Διὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ λάβῃσιν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον καὶ νὰ πράξῃσιν πᾶν τὸ ἐπ' αὐταῖς πρὸς ἀποσόβησιν αὐτοῦ. Πρέπει νὰ μορφώσωμεν τὴν νεολαίαν ἑλληνοπρεπῶς, δηλαδὴ ὀρθοδόξως καὶ ἔθνικως, διότι τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῆς.⁴

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΙΡΗΝΗΣ
 ΥΠΟ ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΗΣ WISZNIEWSKA
 Προέδρου τῆς Ἑταιρείας τῆς Παγκοσμίου
 Ειρήνης.

Οὐδὲν πρόβλημα, εἴτε οἰκονομικόν εἴτε ἠθικόν, ἔχει τόσον μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὸ ἄμεσον τοῦ πολιτισμοῦ μέλλον, ὅσον τὸ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης· οὐδεμίαν δαπάνην ἀποζηταίνει τόσον τὸν πλοῦτον τῶν ἐθνῶν, ὅσον ἡ διὰ τοὺς στρατοὺς

⁴ Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο συνετάχθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Διομήδους Κυριακοῦ.

ἀπαιτουμένη· οὐδὲν περιπλέκει τόσον τὰ κοινωνικά προβλήματα τοῦ νεωτέρου κόσμου, ὅσον ἡ στρατοκρατία τῶν μεγάλων ἐθνῶν.

Τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ λύσωμεν τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα, πῶς νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ ἰδεῶδες τῆς εἰρήνης, καὶ ἐὰν οὐχὶ τὸν ἀφοπλισμόν, τοὺλάχιστον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ;

Ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὸν πόλεμον, νὰ ἐκρίζωθῃσι λαϊκαὶ προλήψεις καὶ νὰ εξαφανισθῇ τὸ κληρονομικόν κακόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ μορφώσωμεν νέαν γενεὰν παιδαγωγοῦντες αὐτὴν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς εἰρήνης· οὐδεὶς ἂν νὰ διδάζωμεν τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἠθικὴν, μεταστρέφοντες τὸ πνεῦμα τῶν ἐθνῶν· εἴτω μόνον δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θελεῖ δημιουργηθῆ δημοσία γνώμη ἰσχυροτέρα τῶν στρατῶν.

Τὸ δυσκολώτερον μέρος τοῦ ἔργου ἡμῶν δὲν συνεπληρώθη εἰσέτι· οὐδεὶς ἂν νὰ παλαίσωμεν οὐ μόνον κατὰ τῶν φαύλων παθῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ χειρόν, κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης μωρίας, ἣτις ἐπιμένει πιστεύουσα ὅτι, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τὸ ἀνθρώπινος γένος, ἐπὶ τοσοῦτον θὰ ἐξακολουθοῦν καὶ πόλεμοι. Ἡ ταπεινωτικὴ αὕτη μωρία σταματᾷ πᾶσαν πρόοδον θέτουσα φραγμὸν εἰς πᾶσαν γενναίαν ἐμπνευσιν· ἔχομεν προσέτι νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν ψευδῆ ἰδέαν τοῦ πατριωτισμοῦ, ἣτις ἀποτυφλοῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς πᾶν αἶσθημα δικαιοσύνης, ὡς ἅτις παρεμβάλλεται ἡ φιλοδοξία τῆς ἀγάπης ἢ τῆς κατακτήσεως. Εἴμεθα μάρτυρες τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, ἅτινα νομίζουν ὡς πατριωτικὸν καθήκον νὰ ἐνθαρρύνουν πᾶσαν κακὴν πράξιν κατὰ τὸν πόλεμον διαπραχτομένην χάριν κενοδοξίας ἢ συμφέροντος ἰδιοτελοῦς.

Διὰ τῆς ἀνατροφῆς οὐδεὶς ἂν νὰ ὑποκαταστήσωμεν εὐγενεστέραν καὶ μᾶλλον πεφωτισμένην ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ὁ πατριωτισμὸς δὲν πρέπει νὰ ἐκτρέπῃται εἰς ἐθνικὴν ἀλαζονείαν, οὐδὲ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ταπεινοῦ ἄλλας χώρας πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἡμετέρας. Ὁ ἐθνικὸς φανατισμὸς γεννᾷ μῖσος ἐναντίον ἄλλων ἐθνῶν, ἐν ᾧ, τὸνναντίον, ὅλα τὰ ἔθνη οὐδεὶς νὰ συνεργάζωνται ἀπεβλέποντα εἰς τὸν ἐκπολιτισμόν τῆς ἀνθρωπότητος. Μόνον διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου ἡ ἑνωσις πάντων τῶν ἐθνῶν θελεῖ ἀποτελέσει ὀψέποτε τὴν παγκόσμιον δημοσπονδίαν.

Θάρρος ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος θελεῖ προεξάρχει πάντοτε τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν, εἶναι δὲ βεβαίως δικαίον νὰ ἀναλάβωμεν πᾶσαν θυσίαν πρὸς ὑπεράσπισιν εἰς αὐτὴν χώρας. Ἡμεῖς οἱ ἐργάται τῆς εἰρήνης δὲν ζητοῦμεν τὸν ἀφοπλισμόν ἢ κατάργησιν τῶν ὑπαρχόντων στρατῶν δὲν νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα καὶ οὐχὶ τὸ μέσον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης.

Στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ ἔχουν, καθὼς οἱ

ἄλλοι ἄνθρωποι, καλὰ αἰσθήματα καὶ ἐξαιρέτων νοῦν, ὡς τε νὰ ἐνοήτουν τὴν ἀνάγκην τῆς εἰρήνης, καθότι γνωρίζουσι κάλλιον παντός ἄλλοι τὰ δεῖνὰ καὶ τὰς συμφορὰς τοῦ πολέμου.

Ἐπετελέσαμεν ἤδη μέγα ἔργον ἀνακαινίσεως καὶ ἐπετύχομεν θαυμασίως διπλωμάται, θεωροῦντες ἄλλοτε τὸ ἰδεῶδες τῆς εἰρήνης ὡς ὄνειρον, παρεδέχθησαν αὐτὸ ἐν θεωρίᾳ εἰς τὸ συνέδριον τῆς Χάγης. Καὶ φοβῶνται μὲν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν πρακτικὴν αὐτοῦ ἐφαρμογήν, ἀλλ' αἱ εἰρηνικὴ ἡμῶν ἀρχὴ ἀπασχολοῦσιν αὐτοὺς διηγουμένως καθοδηγῶσαι τὰς σκέψεις τῶν εἰς ὑψηλότερον ἰδεῶδες. Ἐλεύσεται ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ διαιτησία ἀναγκαίως θὰ ἐπιβληθῇ, τὰ δὲ σπέρματα τῆς εἰρήνης τὰ ὑφ' ἡμῶν διαδοθέντα θελοῦσιν ἀποφέρει δαψιλῶς τοὺς εὐεργετικούς καὶ φιλανθρώπους καρπούς τῶν. Ἐὰν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φθαρτὴ, ἡ τῶν ἐθνῶν παρατείνεται ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν, νέαι δὲ γενεαὶ θὰ ἀναφανοῦν, μετὰ τῶν ὁποίων θελεῖ ἀναβλαστήσει λίαν καρποφόρος ἡ ἀλήθεια.

Ἡ παρούσα στιγμή εἶναι δύσκολος, δὲν πρέπει ὅμως νὰ χάνωμεν τὸ θάρρος, ἀλλ' οὐσιωδῶς νὰ ἐργαζώμεθα πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ μέλλοντος. Μᾶς εἶπον ὅτι ἀν ἐπιθυμῶμεν νὰ εἰσαγάγωμεν σχολικὰ βιβλία, δι' ὧν ἐκπίπτει ἡ δόξα τῶν μεγάλων πολεμιστῶν, ὅτινες κατέχουσι διακεκριμένην ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσιν, ζητοῦμεν νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τὰ νεαρὰ ἡμῶν τέκνα αἰσθήματα ἀντιπολεμικὰ καὶ νὰ δημιουργήσωμεν γενεὰν ἀνθρώπων ἀνευ θάρρους καὶ τόλμης, ἀνευ βῶμης καὶ δραστηριότητος. Ἐὰν ἡμεῖς γενναίως ἐπαγγελώμεθα τὸ κήρυγμα τῆς εἰρήνης, πράττομεν τοῦτο, διότι εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι μόνον διὰ τολμητῆς διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς δυνάμεθα νὰ ἀνυψώσωμεν τὸν ἀνθρώπον εἰς ὑψηλότερον τῆς φύσεώς του προοριζόμεν, νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸν ἀληθὴ αὐτοῦ χαρακτήρα, ὃν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διέφθιεν ψευδῆς καὶ φιλοπόλεμος ἀνατροφή.

Ὁ ἀνθρώπος κομπορημονεῖ καὶ ἐπαίρεται διὰ τὴν στρατιωτικὴν τόλμην· ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ὁ στρατιώτης γενναίος. Ὁ ἐξερρευὼν τοὺς τροπικούς καὶ τοὺς πόλους, ὁ ἐργάτης ὁ ἐκτιθέμενος εἰς τὸν κίνδυνον παρατόλμου ἐπιχειρήσεως, ὁ γεωργὸς ὁ διάγων βίον πλήρη καρτερικῶν μάθων καὶ βασάνων ὅπως προσπορίσῃ τῇ οἰκογενείᾳ του τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, καὶ ἐκεῖνοι, ὅτινες ἐν τῷ μέσῳ τῆς πάλης καὶ τῶν προλήψεων κηρύπτουσι τὴν εἰρήνην, δὲν εἶναι γενναῖοι; Ἡ εἰρηνικὴ διδασκαλία καὶ ἀγωγή τῶν ἐπερχομένων γενεῶν δὲν θελεῖ μειώσῃ ποσῶς τὴν ἐνεργητικότητά καὶ δραστηριότητα τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ τὸνναντίον θελεῖ καταστήσει αὐτοὺς φιλανθρώπους καὶ γενναίους.

Διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ὥραιαν ἐκφρασιν

τοῦ ποιητοῦ βασιλέως Ὁσκάρ Β'. «Ἡ ἀγάπη, ἡ ἁρμονία καὶ ἡ εἰρήνη εἶναι θυγατέρες τοῦ οὐρανοῦ».

[Μετάφρασις].

Α. Π. ΜΙΤΣΙΑΛΗΣ

Η ΠΑΙΝΝΟΣΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΟΥ

Ὀλόκληρον μυθιστόρημα ἡμποροῦσε νὰ γραφῆ προχθὲς ἐπάνω εἰς μίαν συγκινητικώτατην σκηνήν, τῆς ὁποίας μάρτυρες παρέστησαν οἱ ἐπιβάται τοῦ «Νίγηρος», σκηνὴν ὅπου ὅλα τὰ αἰσθήματα τὰ προξενούντα βαθὺ ἄλγος κατέλληγον εἰς τὸ προαιώνιον αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν γενετέραν γῆν. Ἡ Μάνη μὲ τὸν χιονοσκεπῆ τῆς Ταύγετόν, μὲ τὴν πλουσίαν γῆν, μὲ τὰς παραδόσεις τῆς τὰς ὑπειθυμιζούσας τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ μεσαιωνισμοῦ, κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτὴ ὑπῆρξεν ἄστοργος μήτηρ τροφοδοτοῦσα τὰ νεκροταφεῖα τῆς Ἀμερικῆς μὲ τὰ τέκνα τῆς, ἢ παραδίδουσα εἰς τὴν πειναλέαν ὀστυρίαν τοὺς μεταναστεύοντας υἱοὺς τῆς. Φεύγουσιν ἀπὸ τὴν γενετέραν οἱ Μανιάται, σπείροντες τὴν καταστροφὴν εἰς τὰ οἰκογενειακὰ κτήματα, διὰ νὰ συνάξουν ὀλίγα χρήματα, ὅσα ἀκοῦσιν διὰ τὴν μετανάστευσιν καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐξοδεύουσιν ὅσα ὑπελείφθησαν διὰ νὰ ἀποθάνουν ζένοι εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ἢ, ὅπως συμβαίνει συνήθως, εἰς κανένα παράμικρον δρόμον καμμιᾶς κομπολημμουρισμένης μεγαλοπόλεως, ἔρημοι μέσα εἰς τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀδιαφόρων. Εἰς τοὺς χιλιῶς μετανάστας οἱ δέκα ἐπιτυχᾶνοι καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς εἶναι εὐτυχεῖς ὅσοι ἐπιστρέφουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔστω καὶ μὲ τὴν ὑγείαν καταστραμμένην, ἔστω καὶ μὲ τὴν ἀπελπισίαν ὡς μόνον κέρδος.

Ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς αὐτοὺς ὁ «Νίγηρ» ἐπέφερεν ἐκ Μασσαλίας καὶ ἡ πρῶρα τοῦ μεγάλου ἀτμοπλοῖου εἶχεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας μετασχηματισθῆ εἰς μανιάτικην κωμόπολιν, ὅπου οὔτε οἱ χοροὶ οὔτε τὰ τραγούδια τῆς ὀρεινῆς ἄκρας τῆς Πελοποννήσου ἐλείψαν οὔτε αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις ἐπὶ τῶν τελευταίων γεγονότων.

Τὴν πρῶϊαν ὅμως τῆς Δευτέρας, πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατελλῇ, πρὶν ἀκόμη ἐβγουν ἀπὸ τὸ σκότος τὰ βουνα τῆς Ἑλλάδος, οἱ Μανιάται ἐξύπνησαν καὶ ἐμαζεύθησαν γύρω ἀπὸ ἓνα μείρακα, παιδὶ δε-

κατριών, δεκατεσσάρων ἐτῶν, ἀμύστακον, μὲ ἀποστεινωμένην τὴν ὄψιν, κατὰκοιτον κάτω ἀπὸ τὴν μουςκευμένην τένταν τῆς πρόφρας. Ἡ ἀπληστία τοῦ πατρὸς τοῦ ἀκριβῶς ἐπληρώνετο τὴν ὄραν ἐκείνην. Ὁ μικρὸς ἦτο εἰς τὸ τελευταίον στάδιον τῆς φθίσεως.

Πρὸ τετραετίας εἶχε φύγει εἰς τὴν νέαν Ὑόρκην μαζί με τὸν πατέρα, ἐγκαταλείψας ἔρημον τὴν μητέρα, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων, τὰ ὅποια ἐσπείρειν ἢ διπλῆ ἀναχώρησις. Τέσσαρα ἐτὴ ἐβλεπε καὶ χιόνια καὶ ἥλιον, ἀλλὰ τὰ χιόνια τοῦ Ταύγετου καὶ ὁ ἥλιος τῆς Μάνης ἔμειναν πάντοτε ἀνεξίτηλα ἀπὸ τὴν παιδικὴν φαντασίαν τοῦ μικροῦ Ἠλία. Ἐργάζετο εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην ὡς λαχανοπώλης κοντὰ εἰς τὸν πατέρα του.

Μίαν ἡμέραν εὐρέθη νεκρός. Τὸ πτώμα του ἐξήτασθη ἀπὸ τὸν ἀστιάτρον καὶ τὰ ἴχνη τῆς πείνης ἐπέσαν τὴν ἀστυνομίαν ἀπὸ τί προήρχετο ὁ θάνατος. Ὁ μικρὸς ἔμεινε μόνος, μόλις ὀμίλων τὴν ἀγγλικήν. Μία νοσοκόμος ὅμως τὸν περιευνέλεξε καὶ εὐρέθη καλὴ γυναίκα.

— Πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, τοῦ εἶπε μίαν ἡμέραν.

Καὶ τοῦ ἔδωκε τὰ χρήματα τῆς ἐπιστροφῆς.

— Καὶ ἐστὶ ἐπιστρέφω εἰς τὸ χωριὸ μου, ἔλεγεν εἰς τοὺς συντρόφους τῆς κακῆς του μοίρας ὁ μικρὸς Μανιάτης πνιγόμενος ἀπὸ τὸν βῆχα. Ὁ Θεὸς νὰ τὴν πολυχρονιζῇ, γιὰτὶ ἐστὶ ὁ πόθος ποῦ με ἔτρωγε τόσα χρόνια, θὰ ἐκπληρωθῇ. Νὰ ἴδω τὸ β ο υ ν ὀ μου καὶ ἄς πεθάνω.

Μετ' ὀλίγον ὁ ἥλιος με τὰς χρυσὰς ἀκτῖνάς του ἐπέστεφε τὰς κορυφὰς τοῦ Ταύγετου, ὅστις μετὰ δυσκολίας ἐχώριζε τὰς λευκὰς βράχεις του μέσα ἀπὸ τὴν πρηνὴν ἀμίχλην. Τὴν ὄραν ἐκείνην ὁ μικρὸς ἀνυψώθη ὀλίγον, παρεμέρισε τὸ ἄκρον τῆς τέντας καὶ ἐπὶ μακρὸν ἤτένισε τὸ βουνὸν ποῦ τόσο ἐπέθει ἡ παιδικὴ του ψυχῇ. Τὸ ἤτένισε ἐπὶ πολὺ ἀκόμη κρατῶν με τὸ ἓνα χεῖρ τὴν τένταν καὶ με τὸ ἄλλο προφυλάττων τὰ βλέμματά του, ἐπὶ πολὺ ἀκόμη—ἕως ὅτου καὶ αἱ δύο χεῖρες κατέπεσαν ἀδρανεῖς. Ὁ ὑψούμενος ἥλιος τῆς πατρίδος του θερμάκινε τὸ ψυχρὸν μέτωπόν του. Ἦτο νεκρός. Ἀλλ' ἀφοῦ ἀντίκρισε τὴν ἀγαπημένην του Μάνην, ἀφοῦ οἱ κατεστραμμένοι πνεύμονές του ἐρρόφησαν τὴν αὔραν ἢ ὅποια τὸν ἐδουκάριζε.

Πῶς ὠνομάζετο; Κανεὶς δὲν ἔμαθεν. Ἠλίαν τὸν ἐκάλουον οἱ σύντροφοί του καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ ἀνεγράφετο εἰς τὸν σταυρόν, ὅστις θὰ σημειώσῃ τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν πενήτων μέσα εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Πειραιῶς.

Καὶ ἡ μητέρα του, ἡ ὅποια μένει μόνη ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν εἰς τὴν ἄκρην τῆς Πελοποννήσου, σὺν περιμένει ἀκόμη καὶ τὸν σύζυγον καὶ τὸν

μικρὸν της καὶ τίς οἶδε πόσα ἀκόμη ἐτὴ θὰ ἐρωτᾷ δι' αὐτοὺς τὰ κύματα, ποῦ ἀφρισμένα θραύονται εἰς τὸν Κάβο-Μαλιᾶν.

Ο ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

«ΑΓΙΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ»

Τῆς θείας προνοίας, φαίνεται, εἰς ἡμέρας ἔθνικων συμφορῶν καὶ εἰς ἄλλους φοβεροὺς καὶ τρικυμιώδεις καιροὺς προωρισθησαν νὰ καταστῶσι θεάτρα σημαντικῶν γεγονότων καὶ νὰ ἀποβῶσι σωτηρία τῶν κινδυνευόντων. Μεταξὺ τῶν τόπων τούτων, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὑπέροχος καὶ περιλαμπρὸς δύναται νὰ θεωρηθῆται ἡ Σαλαμίς διὰ τὰ φυσικά αὐτῆς πλεονεκτήματα, παρ' ἢν διεδραματίσθησαν σπουδαιότατα γεγονότα ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς ιστορίας. Ὡς ἀπὸ τῶν ἐνδόξων καὶ γαληνιῶν τῆς Σαλαμίνας ὕδατων ἀνέδυσεν ἀκτινοβόλος καὶ λαμπρὸς ὁ δίκαιος θρίαμβος, ὅστις ἔθηκε τὴν φαινήν κρηπίδα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ ὄνομα αὐτῆς κατέστη περιδοξόν, διότι ἐγένετο τὸ ἀσφαλὲς καταφύγιον, ὡς πάλαι ποτέ, πάντων τῶν ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι σφραδισομένων ἢ καταδιωκομένων κατὰ τοὺς χαλεποὺς χρόνους τῆς Ἑθνικῆς ἐξεγέρσεως. Εἶνε ὅμως γνωστὸν ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἑνετῶν οὐχὶ ἄπαξ ἐχρησίμευσεν ὡς ἄσυλον τῶν ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος οἰκούντων, καὶ ὡς τόπος παρασχῶν πρόθυμον φιλοξενίαν πρὸς πάντας τοὺς καταφυγόντας ἐν αὐτῇ, ὅσας στίφη ἐχθρῖκα ἐπέτρεχον τὰν Στερεάν. Ἐὰν ἡ νῆσος ἐν παναρχαίσι χρόνοις ἐκλήθη Σαλαμίς, ἤτοι νῆσος εἰρήνης ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως τῶν Φοινίκων, οἵτινες ἰδρυσάμενοι ἐκεῖ ἐργοστάσια πορφύρας ἔθηκον αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θεοῦ αὐτῶν Βάλ σαλώμ, ἤτοι θεοῦ εἰρήνης, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν ἐπικοίνιον Δία τῶν Ἑλλήνων, εἰς ὃν ἦσαν ἀφιερωμένοι οἱ διὰ συνθηκῶν τόποι εἰρήνης, οἱ καλούμενοι Σάλαμα ἢ Σαλαμίς, πόσον δικαίως θὰ ἐσχηματιζέτο ἕτερα ὄνομασίᾳ τῆς νήσου, σχετιζομένη ὅμως νῦν πρὸς τὸν Ἑῆνιον Δία, ἀφ' οὗ τοσάκις ὑπήρξε τόπος καταφυγῆς καὶ φυλοξενίας;

Εἶνε ἀληθῶς λίαν παρήγορον καὶ εὐχάριστον ὅτι ἡ ἀρχαία τῆς νήσου εὐκλεία συνδυάζεται ἀρμονικῶς μετὰ τῶν ἀγαθῶν διαθέσεων τῶν σημερινῶν κατοίκων, οἵτινες περὶ πλείστου ποιοῦνται νὰ εἰσάγωνται παρ' αὐτοῖς ἡ πρόδος καὶ ὁ πολιτισμός, ὁ ὅποιος στηρίζεται ἐπὶ τῶν φρονιμωτέρων παρατηρήσεων. Αἱ ἐπ' ἐσχάτων συντελε-

σθεῖσαι πρόδοι τοσοῦτον παρήλλαξαν τὴν ὄψιν τῶν κατοίκων τῆς Σαλαμίνας, ὥστε εἰς τὸν πρὸ δεκαετίας ἐπισκεψάμενον τὴν νῆσον, νὰ ἀποθαίῃ νῦν αὕτη ἐντελῶς ἀγνωρίστος. Ὡς γνωστὸν, ἡ Σαλαμίς κατωκλήθη τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, ὑπὸ ἀλθανοφόνων γεωργῶν, περὶ οὗς δηλαδὴ χρόνους καὶ αἱ ἐναντι ἄκται τῆς Ἀττικῆς καὶ Ἑλευσίνος. Μεθ' ὅλων ὅμως τῶν παλαιότροπων καὶ δυσμαθῶν τοῦ ἀλθανικοῦ οἴκου πρὸς νέα διδάγματα, καὶ τὰς ἐκ τούτων παρομαρτούσας δυσχερείας, ἡ Σαλαμίς ἐν παραβολῇ πρὸς τοὺς ἀλθανοφόνους πληθυσμοὺς τοὺς οἰκούντας πέριξ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῇ λοιπῇ Ἀττικῇ καὶ Μεγαρίδι, γιγαντιαίους βήμασι φέρεται πρὸς πᾶν ὅτι ἔλληνοπρεπὲς καὶ ἐκπολιτιστικόν. Ἡ πρόδος δὲ αὕτη εἶνε ἀρίθλος ἐν τε τῇ διατάξει τοῦ οἴκου καὶ ἐν τῇ ἐπικρατήσει τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, ἤτις ὀσημέρᾳ ποιεῖ ἐκποδῶν τὴν ἀλθανικὴν, καὶ ἐν τῇ ἀποβολῇ πάσης προλήψεως καὶ παντός ἕθους παρωχημένων χρόνων. Ἀπεριφράστως ὅμως δεόν νὰ ὀμιλήσωμεν ὅτι εἰς τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον τῆς μορφώσεως καὶ τῶν σεμνῶν κοινωνιῶν εὐρὺ στάδιον δράσεως καὶ ἐνεργείας ἐναπόκειται εἰς τὸ Σωματεῖον «Σύνδεσμος Ἅγιος Λαυρέντιος», ὃ ἀπὸ τινων ἐτῶν ὑφίσταται.

Πρὸ πενταετίας δηλαδὴ συνέστη ἐν Σαλαμίῃ Σύνδεσμος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἅγιος Λαυρέντιος», οὗ σκοπὸς ἀνεγρᾶφη ἐν τῷ ἐπισήμῳ καταστατικῷ «ἢ ἰδρύσιν κέντρον συνεργασίας καὶ ἀδελφικῆς ἀρμονίας, ἡ σύστασις φιλανθρωπικοῦ ταμείου καὶ ἡ ἀνεγερσις ναοῦ, τιμωμένου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Πρὸ ἔτους ὅμως διὰ τῆς ἰδρύσεως τακτικοῦ Ἀναγνωστηρίου, ἐν ᾧ κατὰ Κυριακὴν ἀναπτύσσονται διάφορα ἐπιστημονικά καὶ κοινωφελῆ ζητήματα, καὶ διὰ τῆς συστάσεως μικρᾶς Βιβλιοθήκης, ἥτις εἶναι προσιτῆ παντὶ τῷ βουλομένῳ, ὃ ἐν λόγῳ σύνδεσμος προώρισται νὰ καταστῇ ἡ καλλίρρους πηγὴ, ἐξ ἣς ἀφθονα καὶ ὑγιεινὰ θὰ ἀναβλύσωσι καὶ θὰ διοχετῶσιν εἰς τὰς Σαλαμινίους τὰ νόματα ἅτινα συμβάλλουσιν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἐνίσχυσιν πάσης πράξεως καὶ παντός ἔργου Ἑθνικοῦ, φιλανθρωπικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ. Βεβαίως εἶνε ἀνεκλάλητος ἡ χαρὰ διὰ τὴν λαμπρὰν ὄντως ἔμπνευσιν τῆς ἰδρύσεως τοιοῦτου Συνδέσμου, διότι αἱ ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ δυνάμεις μιᾶς χώρας ἀπόλλυνται, ἐὰν μὴ οἱ πολῖται συνέρχωνται, ἐὰν μὴ βουλεύωνται ἀπὸ κοινῆς, ἐὰν μὴ συνεργάζωνται καὶ βοηθῶσιν ἀλλήλους, προνόμιον περικαλλές, προνόμιον ἀνεκτίμητον, ὅπερ λαμπρύνει καὶ ἐξωραΐζει τὰς νεωτέρας γενεάς. Ἡ αἰσθητὴ πρόδος ἡ συντελουμένη εἰς τὴν νῆσον διὰ τῆς συστάσεως τοῦ Συνδέσμου τούτου καὶ ἡ εὐεργετικὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἐπιρροή ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν, καὶ ἐκ τῆς

θέσεως ἡμῶν ἐν Σαλαμίῃ, καθήκον ἐπιτακτικὸν νὰ συγχωρῶμεν μετ' ἄκρας εὐφροσύνης καὶ ἐκ βάρους καρδίας τοὺς ἄνδρας τοὺς σχόντας πρωτοβουλίαν τὰ μάλα ἐπαινετῆ.

Ἐπ' ἴσης ὀφείλομεν νὰ συγχωρῶμεν αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν ἀνωτέραν παντός τιμωμένου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Λαυρεντίου, τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ κτήτορος τῆς ἐν Σαλαμίῃ σεβασμίας καὶ ἱστορικῆς Μονῆς Φανερωμένης. Ὁ Λαυρέντιος οὗτος, ἐκ Μεγαρῶν ἔλκων τὸ γένος καὶ ἐπαγγελλλόμενος τὸν τέκτονα ἐν Κορίνθῳ, ἐπετάχθη καθ' ὕπνον δι' ὀράματος νὰ ἀφήσῃ τὰ ἐγκόσμια καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Σαλαμίνα καὶ εἰς τὸν ὑποδεικνυόμενον τόπον νὰ ἀνοικοδομήσῃ Μονῆν πρὸς τὸ Β.Δ. τῆς νήσου ἐνθα πάλαι ποτέ, κατὰ τινας ἀκριβεῖς μαρτυρίας, ὑπῆρχε ναὸς τῆς Σκιράδος Ἀθηνᾶς. Οὕτως ὁ Λαυρέντιος ἐγκαταλίπων τὰ ἐγκόσμια καὶ ἔλθων εἰς Σαλαμίνα τῷ 1670, ἐκάρη μοναχός καὶ ἀφιερῶθη ἐκτοτε ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μονῆς. Ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ὁ τοῖδμος ἀνὴρ συλλέγων ἐράνους, μεταβαίνων εἰς Κωνσταντινοῦπολιν, μοχθῶν, ἐπεδείξατο ἔκτακτον θάρρος καὶ καρτερίαν ἀληθῶς καταπληκτικὴν, μέχρις ὅτου ἐν μέσῳ πολλῶν περιπετειῶν καὶ κωλυμάτων, διακριτικῶς πρὸς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις γνωρίσματος τῶν μούρων ἐκείνων χρόνων τῆς δουλείας, ἠδυνήθη ν' ἀποπερατώσῃ τὴν Μονῆν μόνος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς ἀποκειμένων σιγιλλίων καὶ λοιπῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων. Κατέστη δὲ περιώνυμος ἡ Μονὴ τῆς Φανερωμένης καὶ διότι ἦτο τὸ κέντρον τῶν καταφυγόντων εἰς Σαλαμίνα, ἀλλὰ μάλιστα διὰ τὸ θαυματουργὸν ὄνομα τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐπὶ τρεῖς ὄλους αἰῶνας δὲν ἔπαυε φερομένη εὐλαθῶς ἀνὰ τὰ στόματα τοῦ λαοῦ, δι' ἣν παρεῖχε τοῖς μετ' εὐσεβείας προστρέχουσι θαυμασίαν ἀντίληψιν. Ἀρξάμενος δὲ τοῦ ἀγῶνος κατέστη ἡ βηθεῖσα Μονὴ τὸ ἐντευκτῆριον τῶν ὀπλαρχηγῶν, ἡ ἀποθήκη πάντων τῶν ἐφοδίων τοῦ πολέμου, τὸ φυλακτῆριον τιμαλῶν ἀντικειμένων τῶν πέριξ Μονῶν καὶ τὸ στρατηγεῖον τοῦ Γ. Καραϊσκάκη, οὗ βροντώδεις τινὲς διακηρύξεις περὶ εὐνομίας καὶ τάξεως εὐρίσκονται ἐτι ἐν αὐτῇ. Παράδοσις ὅμως φέρεται ἀνὰ τὰ στόματα τοῦ λαοῦ, ὅτι ὁ Λαυρέντιος κατὰ τὴν ἀνεγερσιν τῆς Μονῆς προσεκάλει τοὺς Σαλαμινίους νὰ μετάσχωσιν αὐτῆς, ἀλλ' οὗτοι διὰ διαφόρους προφάσεις ἠρνοῦντο τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ἐφ' ᾧ οὐχὶ ἄπαξ ὁ Λαυρέντιος ὠργίσθη καὶ δυσμενῶς περὶ αὐτῶν ἐξεφράσθη. Ὅθεν οἱ νεώτεροι Σαλαμινῖοι εὐγνωμόνως ἀνομιμησκόμενοι τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Λαυρεντίου διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Φανερωμένης καὶ θελοντες εἰσφέρειν νὰ ἐξιλεώσωσιν αὐτόν, ὑπέλαβον ὡς καθήκον τὴν ἀνεγερσιν ναοῦ ἐπὶ τῇ μνήμῃ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ

όποιου προήλθε και η έπωνυμία του περί ου νυν ό λόγος Συνδέσμου. Εύγενής αληθώς ή σύστασις αυτού, άλλ' εύγενέστερος ό σκοπός και μάλλον θεάρεστος ή προαίρεσις των μελών αυτού.

* *

Ημείς εν τῷ παρόντι θα πραγματοποιώμεν τὰ του Συνδέσμου και ιδίᾳ τὰ ἀρρωῶντα εις τὴν δρασιν του Ἀναγνωστηρίου αυτού. Ο Σύνδεσμος ίδρυθείς πρό πενταετίας σχεδόν ἀποτελεῖται νυν ἐξ 150 μελών, ὧν ἕκαστον ὑποβάλλεται εις πληρωμὴν μιᾶς δραχμῆς κατὰ μῆνα. Ἡ περιουσία αυτού ὑπολογίζεται εις πέντε περίπου χιλιάδας δραχμῶν, ἀποτελουμένη ἐκ λαχειοφόρων ὁμολογιῶν, ἐκτὸς τῶν δαπανηθέντων πρὸς ἀνεγερσιν του ναοῦ του Ἀγίου Λαυρεντίου, οὗ ἡ οἰκοδόμησις ἐγγύς τῶν Παλουκιῶν εις θέσιν λίαν περιβλεπτον βαίνει μετὰ δραστηριότητος, ὥστε ἀνεγειρόμενος ό ναός κατὰ Βυζαντιανὸν ρυθμὸν μετὰ πάσης τέχνης και φιλοκαλίας ἤρθη ἤδη μέχρι τῆς στέγης, τῶν γενομένων δαπανῶν ἀνερχομένων εις τέσσαρας χιλιάδας δραχμῶν.

Ο Σύλλογος πρωτοστατεῖ ἐν παντί ζητήματι κοινωνικῷ και φιλανθρωπικῷ· κατὰ δὲ τὰς ἐορτὰς λαμβάνει μέρος, ἡγουμένης τῆς σημαίας αυτού, και παρακολουθούντων ἐν τάξει ἀπάντων τῶν μελῶν αυτού, παρέχων οὕτως ἐν μικρᾷ πόλει, εἴᾳ ἢ Σαλαμίς, θέαμα ἐξόχως μεγαλοπρεπὲς και ἐπιβλητικόν. Κατὰ δὲ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας προσέρχεται ἀρωγὸς πρὸς πάντας τοὺς ὀπωσθήποτε δεομένους τῆς ἀρωγῆς αυτού, διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν μελῶν, ἐκτάκτου και ἀνεξαρτήτου τῆς περιουσίας τῆς ἀδελφότητος, διότι ἡ τακτικὴ περίθαλψις τῶν ἀπόρων ἢ ἄλλως πως ἀσθενούντων ἀρχεται μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πενταετίας ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἀδελφότητος. Θέλων δὲ ό Σύνδεσμος νὰ δεικνύῃ τὰ εὐγνώμονα αυτού αἰσθημάτα κατὰ τὴν κηδεῖαν παντός Σαλαμινίου, διακριθέντος ἐν κοινοτικῷ ἢ ἄλλῳ τινὶ ζητήματι, συνδεδεῖ τὴν ἐκφορὰν αυτού, του προέδρου καταθέτοντος στέφανον και δι' ὀλίγων ἐξαίροντος τὰ κυριώτατα σημεῖα του μεταστάντος, δεικνύων οὕτως ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες και ζῶντες και ἀποθνῄσκοντες πρέπει νὰ τιμῶνται και νὰ γεραιῶνται.

* *

Ἄλλ' ἐκεῖνος, δι' ὃ ἡ σύστασις του Συνδέσμου μέλλει νὰ καταστῇ πολύτιμος και πρόξενος σπουδαίων ὑπηρεσιῶν ἐν Σαλαμίῃ, εἶνε ἢ ἱδρυσις του Ἀναγνωστηρίου, ἐν ᾧ κατὰ τὰς Κυριακὰς μετὰ μεσημβρίαν γίνονται διάφοροι ὀμιλίαι ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων, θρησκευτικαί, ιστορικαί, φυσικαί, κτλ. σκοπὸν ἔχουσαι τὴν τέρψιν ἅμα και ἀνάπτυξιν τῶν ἀκροατῶν. Οὕτω ζήτημα ἀπὸ πολλοῦ χρόνου συζητούμενον σπουδαίως ὑπὸ του ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου τῆς Εὐρώπης και σπουδαίως ἀπασχολοῦν τὰς κυβερνήσεις τῶν πεπολιτισμένων

κρατῶν, ὅπλα δὴ περὶ τῆς συμπληρωτικῆς μορφώσεως τῶν ἐκ του δημοτικοῦ Σχολείου ἀποφοιτώντων και ἐπιδοσμένων εις διαφόρους ἐργασίας, ἢ περὶ τῆς μορφώσεως ἀνθρώπων οὐδαμῶς ἢ ἐλάχιστα φοιτησάντων ἐν τῷ σχολείῳ, ἐλύθη ἐν μέρει ὑπὸ του λαμπροῦ τούτου σωματείου ἐν Σαλαμίῃ, θα λυθῇ δὲ, ὡς νομίζω, και παντελῶς ἐν λίαν προσεχῇ μέλλοντι. Παρ' ἡμῖν ιδίᾳ, παρ' εἰς ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε μόνον τετραετῆς, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν τῶν παιδῶν ἐκ του Σχολείου, αἱ κτηθεῖσαι γνώσεις εὐκόλως ἐκτρίβονται ἐκ τῆς ψυχῆς, αἱ ἀναμνήσεις ἐξαλείφονται, και ταῦτα ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν οἱ κοινωνικοὶ ὄροι ἐπιβάλλουσιν οὐ μόνον τὰς κτηθεῖσας γνώσεις νὰ συγκρατήσωμεν, ἀλλὰ και νὰ αὐξήσωμεν αὐτάς. Παρ' ἄλλοις Εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσι, καιπερ πολλῶν μείζον ἡμῶν προηγμένοις ἐν ταῖς ἐκπαιδευτικαῖς σπουδαῖς, μεγίστη προσπάθεια καταβάλλεται πρὸς σύστασιν νυκτερινῶν και ἐσπερινῶν σχολείων, διὰ νόμου δὲ θεσπίζεται ὑποχρεωτικὴ ἢ φοιτήσις ἐν αὐτοῖς, πᾶς δὲ καταστημάτων τάρχης ἢ γονεὺς ἀπαξιῶν νὰ πέμψῃ τοὺς παῖδας αυτού ἢ δυστροπῶν τιμωρεῖται διὰ προστίμου, ἐν ὑποτροπῇ μάλιστα και αὐξανομένου. Ἄνθρωποι δὲ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι διατρέχουσι τὰς πλατείας και τὰς ὁδοὺς και προσκαλοῦσιν ἀνθρώπους πάσης τάξεως και ἰδίᾳ νέους, οὗς ἡ ἡλικία και ὁ ὄργανός του σώματος καθιστᾷ προσιτοῦς εις πᾶσαν διαφθορὰν και ἀπόλαυσιν, νὰ προσέλθωσι και νὰ ἀκροασθῶσιν ὀμιλίαις ἠθικαῖς και κοινωνιολογικαῖς.

Ἄλλ' ἐὰν ταῦτα, ἃ εἶπομεν, κρατῶσι παρ' εἰς ἡ τε δημοτικὴ ἐκπαίδευσις και τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐν γένει σύστημα εἶνε ἀρτιώτερον ἢ παρ' ἡμῖν και τὰ πρὸς ἠθικοποίησιν μέσα ἀφθονώτατα, τί δύναται νὰ λεχθῇ περὶ τῶν πρὸ ἡμῖν; Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ἀναλογισθῶμεν, ὅτι μόνη ἡ Ἑλλάς και κράτη τινὰ του Αἴμου διατηροῦσιν εἰσέτι τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις φοιτήσιν τετραετῆ, πάντων τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης ἔχόντων τὴν ἐν αὐτοῖς φοιτήσιν ὑποχρεωτικῶς ἕξαετῆ ἢ ἑπταετῆ. Μεθ' ὅλας δὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ἀς παρέχει τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, τὸ ὀλιγοετὲς τῆς ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ φοιτήσεως καταλείπει ἀληθῶς και παρ' ἡμῖν κενά.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω μειονεκτημάτων, ἡ ἱδρυσις τοιούτων λαϊκῶν σχολείων, λειτουργούντων κατὰ Κυριακὴν και ἔχόντων σκοπὸν τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν του λαοῦ και τὴν παροχὴν χρησίμων πρακτικῶν γνώσεων κατὰ τὰς ἀνάγκας του σήμερον πολιτισμοῦ, ὡς και τὴν γενικὴν ἀνάπτυξιν πρὸς ἐπίγνωσιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων, ἢ ὁ πολίτης μέλλει νὰ ἐνασκήσῃ, εἶνε ζήτημα οὐχὶ μόνον πολιτικῶν πρώτης τάξεως, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ζήτημα ἐξόχου πετριωτισμοῦ. Ἰπὸ τῶν αἰσθημάτων τούτων ἐμφορούμενοι οἱ

διέποντες τὰ του σωματείου ἱδρυσαν τὸ Ἀναγνωστηρίον, του δήμου πάνυ εύγενῶς παρασχόντες τὴν κάτωθι τῆς Δημαρχίας εύρεῖαν και εύαερον αἶθουσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τουτον, ἣτις ἐπισκευασθεῖσα καταλλήλως ἐσωτερικῶς, ἐκοσμήθη διὰ διαφόρων ῥητῶν και ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν, ἅτινα εἰσὶν ἐπιστέφει ἡ θεία βῆσις χρυσοῖς και μεγάλοις γράμμασι γεγραμμένη: «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Περιέχει δὲ περὶ τὰ τριάκοντα θραυία, ἀπλᾶ μὲν, ἀλλ' ἐφ' ὧν νὰ δύνανται οἱ ἀκροαταὶ ἀναπαυτικῶς νὰ κάθηνται. Πρὸς εύρυθμον ὅμως λειτουργίαν του Ἀναγνωστηρίου ἐξελέγη ἔφορος και κοσμητῶρ, οὔτινες εἶνε ἐπιτετραμμένοι τὴν εύκομίαν και τὰς ἐν αὐτῷ ἐργασίας.

Ὀμιλίαι γίνονται κατὰ Κυριακὴν μ. μεσημ. Πρὸς τοῦτο τοιχοκολλᾶται ἐξῶθεν του καταστήματος διακήρυξις, ἐν ἣ περιέχεται τὸ ὄνομα του ὀμιλήσαντος και τὸ θέμα, κατὰ δὲ τὴν ὄρισμένην πρὸς ἔναρξιν ὥραν, διὰ κρούσεως του κώδωνος τῆς ἐκκλησίας, προσκαλοῦνται οἱ βουλομένοι νὰ εἰσελθῶσιν ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ πρὸς ἀκρόασιν. Τὸ δὲ πρόγραμμα τῶν ὀμιλιῶν τούτων ἔχει ὡς ἐξῆς:

Α'. **Θρησκευτικά.** Ἐρμηνεία του Εὐαγγελίου και τῶν Ἀποστόλων κατὰ τρόπον πρακτικὸν και ἄνευ τινὸς θεωρίας μετὰ ἱστορικῶν παραδειγμάτων και κοινωνιολογικῶν.

Β'. **Ἱστορία.** Τὰ σπουδαιότατα γεγονότα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας και τῆς παγκοσμίου. Ἰδιαιτάτα δὲ αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τῶν ἱστορουμένων προσώπων.

Γ'. **Φυσικά.** Φυσικὰ φαινόμενα. Γεωργία. Οἰνολογία.

Μετ' εύχαριστήσεως δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἡ προσέλευσις πάσης ἡλικίας και τάξεως ἀνθρώπων εἶνε λίαν ἐνθαρρυντικὴ, ὥστε προσεχῶς νὰ γείνη δυνατὴ ἡ μετὰ σκοπιμωτέρου σχεδίου ρυθμισις τῶν ἐργασιῶν του ἀναγνωστηρίου και ἡ σύστασις νυκτερινῆς σχολῆς διὰ παιδας ἀγραμμάτους.

* *

Μεγίστη ὅμως προσοχὴ καταβάλλεται, ὅπως αἱ ὀμιλῖαι συνενῶσιν ἐκτὸς του ἐπαγωγῶ και τερπου και γνώσεις ἀπλᾶς και χρησίμους πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδοσμένους εις τὴν γεωργίαν και εις διαφόρους τέχνας, διότι ἡ πυκνότης του ἀκροατηρίου, ὡς εἰκόσ, ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τούτου. Οὕτως οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ὀμιλίας, διαρκούσης περὶ τὰ 40—45 λεπτά ἀναμείλπουσιν ὕμνον ἢ ᾄσμα τι ἢ ἐκφωνεῖται κατάλληλόν τι ποίημα. Ἰδοὺ τινες τῶν ὀμιλιῶν π. χ. τῶν τελευταίων μηνῶν π. ἔ. Θρησκευτικαί, δύο περὶ οἰνολογίας, δύο περὶ γεωργίας, δύο ἱστορικαὶ περὶ τῆς Σαλαμῖνος κ.τ.λ.

Ἰδιαιτέρα προσπάθεια κατεβλήθη πρὸς τὴν γε-

νικῆ τῶν ἀκροατῶν μορφώσει και ψυχαγωγίᾳ, ὅπως πεισθῶσιν οὗτοι περὶ τῆς ὀφείλεις, ἣν ἐκ τῶν ὀμιλιῶν θα καρπωθῶσι. Διὰ ταῦτα συχνὰ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα ἢ ἀποτελέσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἢ παρατηρήσεις περὶ τῆς βροπῆς και προόδου τῶν διαφόρων ἐθῶν ἐν ἀπλῇ μορφῇ και τελείᾳ ἐκλοικευμένοι παρέχονται τοῖς ἀκροαταῖς. Ὅπόσον λοιπὸν ἀνεκλάητος εἶνε ἡ χαρά, ὡς προεῖπον, ἐν ᾧ πρότερον οἱ νέοι και οἱ ἄνδρες συνήρχοντο εις τὰ ἀνήλια ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν και ὑγρά καπηλεῖα, ἅτινα ἀπετέλουν τὴν μόνην ἀπόλαυσιν τῶν Κυριακῶν, ἐν εἰς ἀτμόσφαιρα δηλητηριώδης και δυσώδεις καπνοὶ ἀναπέμπονται, ἐνθα τὸ πνεῦμα συνεφθίετο και ἡ καρδία ἐθανουσοῦτο, παρακάθηται νυν κατὰ τὴν ἐσπεραν τῆς Κυριακῆς ἐν ἀνέσει εις αἶθουσαν εύαερον μετ' εύκομίας και τάξεως και ἀκροῶνται ὀμιλιῶν πρὸς ἠθικὴν μόρφωσιν ἢ ψυχαγωγούνται ὑπὸ τῶν ἄσμάτων και αἰσθάνονται ἐν γένει θελήγητρα τερπνά, ὀφέλιμα και ἐντελῶς διάφορα τῶν ἐν τοῖς καπηλείοις παρεχομένων;

Ἰδοὺ σχετικὸν μέρος τῆς διαλέξεως, ἣν ὁ ἔφορος του ἀναγνωστηρίου κατὰ τὴν ἐφετινὴν ἔναρξιν εύφραδῶς και ἐντόνως ἐπόνησεν: «Ἡ εὐδοκίμησις εις τοὺς εἰρηνικοὺς ἀγῶνας και οἱ κοινωνικοὶ ὄροι τῆς σήμερον ἐπιβάλλουσιν ἀνάπτυξιν και καρτερίαν, πράγματα ὅπλα δὴ, ἅτινα «κατέστησαν αἰσθητὴν τὴν ἱδρυσιν του ἡμετέρου ἀναγνωστηρίου. Ὁφείλομεν πάντες νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν πρόδον αυτού. Ἐν αὐτῷ θα προαγώμεθα εις τὴν ἀνάληψιν ὑποχρεώσεων νέων και ὑποχρεώσεων παλαιῶν. Ὑποχρεώσεις «παλαιαὶ εἶνε αἱ Ἐθνικαὶ ἡμῶν παραδόσεις «ἐπιβάλλουσι, νὰ ἐνισχύσωμεν τουτέστι τὴν θρησκευτικὴν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν και τὰ πάτρια «ἠθῆ. Ἐνταῦθα θα στερεώσωμεν τὸ αἰσθημα «τῆς εὐσεβείας ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν και θα «ἀποκτησωμεν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πρὸς «τὸ δίκαιον και πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν κ.τ.λ.

» Ὑποχρεώσεις δὲ νέαι εἶνε νὰ καύσωμεν «πρωτίστως ὀμιλοῦντες πρὸς τὰ τέκνα ἡμῶν, «κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν ἀλθαικὴν και ἐν γένει «νὰ δεχώμεθα ὅ,τι ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς συνιστᾷ. Οὕτως οἱ νεώτεροι θα γίνωσιν ἱκανοὶ νὰ «εἰσελθῶσιν εις τὸν ἀγῶνα του βίου και νὰ μὴ «ὑπολείπωνται τῶν ἄλλων ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν. Ταῦτα θα ἀποτελῶσι τὸ κέντρον τῶν «ὀμιλιῶν, ἐνθα αὐταὶ θα περιστρέφωνται ὡς περὶ «ἄξονα κ.τ.λ.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εύκόλως δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ὀπόση σημασία ἐδόθη εις τὴν ἐργασίαν ταύτην. Καιρὸς ὅμως εἶνε ἡ ἰδιωτικὴ αὐτῆ πρωτοβουλία νὰ ὑποστηρίχθῃ.

Πρὸς ταῖς ὀμιλίαις ταύταις και ἕτερον τι ἐπιζητεῖται κατὰ τὰς μ.μ. ὥρας τῆς Κυριακῆς. Τὸ Ἀναγνωστηρίον ἔχον μικρὰν βιβλιοθήκην εἶνε εις

τήν διάθεσιν παντός, ἐφιμεμένου νὰ ἀνεύρη κατὰλληλόν τι βιβλίον καὶ νὰ ἀναγνώσῃ. Δὲν εἶνε δὲ σπάνιοι οἱ θέλοντες νὰ διακρίψωσιν ὀλίγον ἐντός καὶ νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν.

Καίτοι τὰ ὄρια τῆς παρουσίας πραγματείας ἡμῶν δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἐκταθῶμεν πλεῖον, νομίζομεν ὅτι ἰκανῶς ἐδηλώθη ἡ σημασία τοῦ σωματοῦ τούτου καὶ τὸ στάδιον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Καὶ παρ' ἡμῶν καιρὸς εἶναι νὰ πολλαπλασιασθῶσι ταῦτα εἰς μικρὰς καὶ μᾶλλον ἀποκέντρους κωμοπόλεις, ἀφ' οὗ δύνανται ν' ἀποδῶσιν οὐ μόνον κέντρα ἀδελφικῆς συνεργασίας καὶ νὰ ἀντικαθιστῶσι τὰς ἐν ταῖς πόλεσι φιλοπτώχους ἀδελφότητας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως τοιούτων σχολείων, τοῦθ' ὅπερ εὐκόλως δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν πολλῶν παρ' ἡμῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν.

Ἰδιαιτέρως δὲ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι Συνδέσμου ὁμολογοῦμεν ὅτι οὗτος περιέχει ἀρκετὰ ὑγιεινὰ στοιχεῖα, δι' ὧν θὰ δυναθῇ νὰ φέρῃ εἰς πέρας πάντα τὰ ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ. Ἡμεῖς ἀποβλέποντες εἰς τὰ μέχρι τοῦδε πεπραγμένα ἔχομεν τὰς χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι οἱ ἰθύνοντες τὰ τοῦ Συνδέσμου θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐμποροῦμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου ἐνθουσιασμοῦ, ὃν μέχρι τοῦδε ἐπεδείξαντο καὶ ὅτι μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοτιμίας θὰ ἐργάζωνται καὶ εἰς τὸ μέλλον πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ εὐγενοῦς αὐτῶν σκοποῦ, μακρὰν πάσης προσωπικῆς συμπαθείας καὶ κομματικῆς ἐπηρείας τηρούντες, ὡς νῦν, τὸν Σύνδεσμον ὑψηλὰ ἐν τῇ συνειδήσει τῆς κοινωνίας. Ἐξακολουθοῦντες δὲ νὰ κοπιᾶζωσιν οὕτως ὡς παρμυθῶνται, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἀρκούσα δι' αὐτοὺς ἀμοιβὴ εἶναι ἡ ἠθικὴ ἰκανοποίησις ἐκ τῆς πληρώσεως μιᾶς τόσοσιν θεαρέστου πράξεως, ἃς εἶνε δὲ βέβαιοι ὅτι οὕτως ἀναδεικνύνται δημιουργοὶ γενεᾶς ἀνταξίας τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Ἐν Σαλαμῖνι.

Σ. ΣΤΟΥΡΑΓΓΗΣ
Σχολάρχης

ΕΒΑΛΕΣ ΦΩΤΙΑ — ΔΥΣΚΟΛΑ ΤΗΝ ΣΒΥΝΕΙΣ¹

[Διήγημα τοῦ Τολστόη κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ῥωσικοῦ].

— Νομίζεις, πῶς ὁ Χριστὸς ἄσχημα πράγματα μᾶς ἐδίδαξε; Ὁ, τι εἶπε τὸ εἶπε διὰ τὸ καλὸν μας. Γύρισε νὰ ἰδῆς τὴν κατάστασίν σου καὶ εἶπέ μου: εἶσαι καλλίτερα ἢ χειρότερα ἀφ' οὗτο ἤρχισε αὐτὴ ἡ Πλεῦνα μέσα εἰς τὸ σπίτι σου. Λογάριασε τί ἔχεις ἐξοδεύσει εἰς τὰ δικαστήρια, τί σου

¹ Συνέχεια ἰδὲ σελ. 47.

ἔστοίχισε τὸ πῆγαινε-ἔλα! Κύτταξε, ἔχεις πλέον υἱοὺς τέτοια παληκάρια, ποῦ ἤμπορούσατε νὰ ζήσετε λαμπρὰ καὶ νὰ πλουτήσετε ἀκόμη, καὶ μόλα ταῦτα ἤρχισε νὰ ὀλιγοστεύει ἡ κατάστασίς σας. Καὶ ὅλα προέρχονται ἀπὸ αὐτά, ἀπὸ τὴν περιφάνεια σου. Ἐνῶ εἶνε ἀνάγκη νὰ πᾶς στὸν κάμπο νὰ ζευγαρίσῃς καὶ νὰ σπείρῃς μὲ τὰ παιδιὰ σου, ἐσὺ ἔχεις ἔχθραν καὶ δικαστήρια καὶ τρεχάματα. Οὔτε ζευγάρισμα οὔτε σπορὰ γίνεται στὸν καιρὸν σου. Για τοῦτο καὶ δὲν θὰ γίνεταί καρπός. Βρόμη γιατί δὲν ἔγινε φέτος; Πότε τὴν ἐσπείρεις; Ἦλθες ἀπὸ τὴν χώραν. Παιὶ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς; Ἐσένα ἐπιβαρύνει. Αἶ, παιδί μου, πιάσε τὴ δουλειά σου, κύτταξε τὸ σπίτι σου, κι' ἂν π' ἀδικήσῃ κανεὶς, συγχώρησέ τον, ὅπως λέγει ὁ Θεός, καὶ θὰ ἰδῆς, πῶς αὐτὸ θὰ βγῇ σὲ καλὸ γιὰ τὴ δουλειά σου καὶ τὴ συνειδήσίν σου θὰ ἔχῃς πάντα ἐλαφρά.

Ὁ Ἰβάν σιωπᾷ.

— Ἀκουσε, Βάνια κ' ἐμένα τὸν γέροντα. Πῆγαινε νὰ ζήψῃς τὸ κόκκινο ἄλογο, καὶ νὰ πᾶς στὸ δικαστήριον νὰ σκεπάσῃς ἐκεῖ ὅλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τὸ πρῶτ' ἡμερῶν εἰς τοῦ Γαβρίλη καὶ συμφιλιώσῃς μαζί του ὅπως θέλει ὁ Θεός, νὰ τὸν προσκαλέσῃς μάλιστα αὔριον καὶ στὸ σπίτι σου (ἦτον ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου), βάλε τὸ σαμοβάρι, πάρε καὶ μισὴ μοποτίλια ρακὶ καὶ λύσε ὅλαις ταῖς ἀμαρτίαις σου, ποῦ νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν ἄλλοτε καὶ νὰ τὸ συμβουλευθῆς καὶ εἰς τὰ παιδιὰ σου.

Ἀνεστέναξεν ὁ Ἰβάν καὶ σκέπτεται: ἀλήθεια λέγει ὁ γέρονς· καὶ τοῦ ἐφυγεν ὀλοτελῶς ὁ θυμός. Δὲν γνωρίζει μόνον μὲ ποῖον τρόπον νὰ ζητήσῃ τὴν συμφιλίωσιν τώρα.

Ὁ γέρονς ὡς νὰ ἐμάντευσε τὴν ἀπορίαν του καὶ τοῦ λέγει:

— Πῆγαινε, Βάνια, μὴ ἀναβάλλῃς. Σβύσε τὴ φωτιά στὴν ἀρχὴ τῆς· ἂν πάρῃ ὁ δρόμος—δὲν τὴν σταματᾷ πλέον.

Καὶ ἠθέλησε νὰ εἶπῃ ἀκόμη ὁ γέρονς, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπε· εἰσῆλθον αἱ γυναῖκες εἰς τὴν καλύβην καὶ ἤρχισαν νὰ κράζουν ὡσὰν καρακάζαι. Εἶχον μάθῃ πλέον τὴν εἰδήσιν τῆς εἰς μαστίγωσιν καταδικῆς τοῦ Γαβρίλη καὶ πῶς ἐκεῖνος ἐφοβήρισε πῶς θὰ βάλῃ φωτιά στὴν καλύβην των. Τὰ ἔμαθον ὅλα, προσέθεσαν καὶ τὰ ἰδικὰ των καὶ ἐπρόφθασαν πλέον νὰ ἀλληλοὑβρισθοῦν ἐξωθεν τοῦ χωρίου μὲ τὰς γυναῖκας τοῦ Γαβρίλη. Ἦρχισαν νὰ διηγούνταν ὅτι, ἡ νύμφη τοῦ Γαβρίλη τὰς ἐφοβήρισε μὲ τὸν ἀνακριτὴν. Τάχα πῶς ὁ ἀνακριτὴς δίδει τὸ χέρι εἰς τὸν Γαβρίλην. Αὐτὸς τώρα θὰ στρέψῃ τὴν ὑπόθεσιν ὑπὲρ τοῦ Γαβρίλη, ὁ δὲ διδάσκαλος τάχα ἔγραψε πλέον ἄλλην ἀναφορὰν πρὸς τὸν Τσάρον κατὰ τοῦ Ἰβάν, καὶ ὅτι ἐγράφησαν εἰς τὴν ἀναφορὰν ὅλα, καὶ διὰ τὸν βυδολόγον καὶ διὰ τὸ χωράφι· καὶ ὅτι

τὸ ἡμισυ τοῦ κτήματός των θὰ περιέλθῃ εἰς αὐτούς. Ἦκουσε τοὺς λόγους τῶν γυναικῶν ὁ Ἰβάν καὶ ἐψυχράνθη πάλιν ἡ καρδιά του, καὶ δὲν ἤθελε νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὸν Γαβρίλην.

Αἱ ἀσχολίαι δὲν λείπουν ποτὲ ἀπὸ ἑνα νοικοῦργον. Δὲν εἶπε τίποτε εἰς τὰς γυναῖκας ὁ Ἰβάν, ἀλλ' ἐσηκώθη, ἐξῆλθε τῆς καλύβης καὶ μετέβη εἰς τὸ ἀλώνιον καὶ εἰς τὴν ἀποθήκην. Ἐως οὗτου νὰ συγυρίσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν αὐλήν ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη δύση καὶ τὰ παιδιὰ ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὸν κάμπον. Τοὺς ὑπέδεξθη ὁ Ἰβάν, ἐρωτῶν περὶ τῆς ἐργασίας, τοὺς ἐβόηθησε νὰ συγυρίσουν, ἔβαλε κατὰ μέρος μίαν σχισμένην λαιμαριὰν ἵππου, διὰ νὰ τὴν διορθώσῃ, ἤθελε ἀκόμη νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὴν ἀποθήκην τὰ ἐξαρτήματα τῶν κάρρων, ἀλλ' ἦτο πλέον σκοτεινὰ καὶ τ' ἀφήκε δι' αὔριον ἀκολουθῶν ἐρριψεν ὀλίγην τροφήν εἰς τὰ ζῶα, ἦνοιξε τὴν αὐλόθυραν, ἀφήκε νὰ περάσῃ ὁ μικρὸς Ταράσιος μὲ τᾶλογα εἰς τὸν κάμπον, ὅπου ἔμεναν τὴν νύκτα, καὶ ἔκλεισε πάλιν, φράζας τὸ κάτω μέρος τῆς πύλης διὰ σαλίδος.

— Τώρα θὰ δειπνήσω καὶ θὰ κοιμηθῶ, ἐσκέφθη ὁ Ἰβάν, ἀνέλαβε τὴν σχισμένην λαιμαριὰν καὶ διηυθύνθη εἰς τὴν καλύβην. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε λησμονήσῃ καὶ τὸν Γαβρίλην καὶ ὅσα τοῦ εἶπεν ὁ πατήρ του. Δὲν εἶχεν εἰσελθῆ ἀκόμη εἰς τὸν πρόδομον τῆς καλύβης, ὅτε ἀκούει ὀπισθεν τοῦ φράκτου τὸν γείτονα, ὁ ὁποῖος ὑβρίζε κάποιον μὲ βραγχυτὴν φωνήν.— Νὰ τὸν πάρῃ ὁ διάβολος, ἐφώναξεν ὁ Γαβρίλης. Σκότωμα θέλει!— Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξήγειραν ἐκ νέου τὴν ὀργὴν τοῦ Ἰβάν ἐναντίον τοῦ γείτονός του. Ἐστάθη καὶ ἠκροῶτο τὸν Γαβρίλην ὑβρίζοντα. Ἐπραῦνθη ὁ Γαβρίλης, ὁ δὲ Ἰβάν εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην· ἠναψαν φῶς· ἡ νεώτερα νύμφη του κάθηται καὶ κλώθει, ἡ γραῖα ἱτοιμάζει τὸ δειπνον, ὁ μεγαλύτερος υἱὸς περιτυλίσσει λωρία εἰς πέδιλα, ὁ δευτερός κάθηται παρὰ τὴν τράπεζαν κρατῶν βιβλιάριον, ὁ δὲ Ταράσιος ἱτοιμάζεται διὰ τὴν νυκτερινὴν ἐργασίαν.

Εἰς τὴν καλύβην ὅλα εἶνε φωτεινά, ὅλα γελαστά. Νὰ μὴν ἦτον αὐτὴ ἡ φλόγα—ὁ κακὸς γείτων.

Εἰσῆλθεν ὁ Ἰβάν θυμωμένος, ἐπέταξε τὴν γάταν ἀπὸ τὸ κάθισμα καὶ ὑβρίσει τὰς γυναῖκας διότι ἡ λεκάνη δὲν ἦτον εἰς τὴν θέσιν τῆς. Ἦτο στενοχωρημένος ὁ Ἰβάν, ἐκάθισε, ἐσκυθρόπασε καὶ ἤρχισε νὰ ἐπιδιορθῶν τὴν λαιμαριὰν, ἀλλὰ δὲν ἤμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τοὺς λόγους τοῦ Γαβρίλη, πῶς τὸν ἐφοβήρισε εἰς τὸ δικαστήριον καὶ πῶς πρὸ ὀλίγου ἐφώναξε μὲ βραγχυτὴν φωνήν:

— Σκότωμα θέλει.

Ἐβαλεν ἡ γραῖα τοῦ Ταράσιου νὰ δειπνήσῃ, ἐφαγεν αὐτός, ἐφόρεσε τὴν γουῶνά του, περιεσφίχθη μὲ ζώνην, ἔλαβε ἄρτον καὶ ἀνεχώρησε πρὸς

φρούρησιν τῶν κτηνῶν. Ἠθέλησε νὰ τὸν προβοδίσῃ ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός, ἀλλ' ἐσηκώθη ὁ ἴδιος ὁ Ἰβάν καὶ ἐξῆλθε εἰς τὸ περίπτερον. Ἐξῶ ἦτο πλέον σκοτάδι, πίσσα, ὁ οὐρανὸς σκεπασμένος ἀπὸ μαῦρα σύννεφα καὶ ἐφύσα ἄνεμος. Κατῆλθε τοῦ περιπτέρου ὁ Ἰβάν, ἐβόηθησε τὸν Ταράσιον νὰ ἱππεύσῃ, καὶ ἐστάθη νὰ ἰδῆ καὶ νὰ ἀκούσῃ πῶς ὁ Ταράσιος κατήρχετο διὰ μέσου τοῦ χωρίου, πῶς συνητήθη μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ πῶς ὅλοι μοζὶ ἀπεμακρύνθησαν καὶ δὲν ἤκούοντο πλέον. Ἐστάθη, ἐστάθη ὁ Ἰβάν παρὰ τὴν αὐλόθυραν καὶ δὲν ἐβγαίνουσαν ἀπὸ τὸν νοῦν του τὰ λόγια τοῦ Γαβρίλη: ἀνὰ μὴ σὲ κάψῃ καὶ σένα χειρότερα!

— Δὲν τῶχει τίποτε, διελογίζετο ὁ Ἰβάν. Ὁ καιρὸς εἶνε ξηρὸς καὶ φυσᾷ καὶ ἄνεμος. Πηγαίνει ἐκεῖ ἀπὸ πίσω—πυθηνὰ βάζει φωτιά καὶ ἄμε γύρευς. Ἢμπορεῖ νὰ μὲ κάψῃ ὁ κακοῦργος καὶ νὰ μὴ πάθῃ καὶ τίποτε. Αἶ καὶ νὰ τὸν ἀνεκάλυπτα—δὲν θὰ μοῦ ξεγλυστρουσε πιά!

Καὶ τόσοσιν ἀπησχόλησε τὸν Ἰβάν ἡ σκέψις αὕτη, ὥστε δὲν ἐπέστρεψε πλέον εἰς τὸ περίπτερον, ἀλλ' ἐξῆλθεν εἰς τὸν ὁρόμον.

— Ἄς κυττάξω γύρω-γύρω τὴν αὐλήν. Παιὶς ζεῦρει.

Καὶ μὲ ἐλαφρὰ βήματα διηυθύνθη ὁ Ἰβάν κατὰ μῆκος τῆς αὐλῆς. Μόλις ἐφθασεν εἰς τὴν γωνίαν, ἐκύτταξε κατὰ μῆκος τοῦ φράκτου καὶ τοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν κάτι ἐκουβαριάσθη, ὡσὰν νὰ ἐπρόβαλε καὶ ἀπεκρύβη πάλιν ὀπισθεν τῆς γωνίας.

Στέκεται ὁ Ἰβάν καὶ παραμονεύει, ἀκροῶται καὶ βλέπει: τὸ πᾶν ἡρεμεῖ καὶ μόνον ὁ ἄνεμος κινεῖ τὰ φύλλα ἐπὶ τῶν κλάδων καὶ θορυβεῖ ἐπὶ τοῦ ἀχύρου. Καίτοι τὸ σκοτὸς ἦτο ψηλαφῆτόν, οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶχον ἐξοικειωθῆ καὶ ὁ Ἰβάν βλέπει ὅλην τὴν γωνίαν, καὶ τὸ ἄροτρον καὶ τὸ πρόστηγον. Ἐστάθη ἀκόμη, παρετήρησε—δὲν εἶνε κανεὶς.

— Φαίνεται πῶς ἔκομα λᾶθος, ἐσκέφθη ὁ Ἰβάν, ὅπως ἴσως ὅμως ἄς κυττάξω γύρω γύρω καὶ διηυθύνθη μετὰ πολλῆς προσυλάξεως κατὰ μῆκος τῆς ἀποθήκης. Ὁ Ἰβάν βαδίζει τόσοσιν ἐλαφρῶς, ὥστε οὔτε αὐτὸς δὲν ἀκούει τὸν κρότον τῶν βημάτων του. Ἐφθασε μέχρι τῆς γωνίας καὶ βλέπει εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν, ὅτι ἀνέλαμψε κάτι παρὰ τὸ ἄροτρον καὶ ἀπεκρύβη πάλιν. Ἐκτύπησεν ἡ καρδιά τοῦ Ἰβάν καὶ ἐστάθη. Μόλις εἶχε σταθῆ, παρετήρησεν ὅτι τὸ φῶς εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος κατέστη ζωηρότερον. Εἶδε δὲ ἐναργῶς καθήμενον ἐπὶ τῶν ποδῶν του μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον φοροῦντα δερμάτινον σκούφον καὶ ἀνάπτοντα δέσμη ἀχύρων. Ἦ καρδιά τοῦ Ἰβάν ἐκτύπη ὡς τοῦ πτηνοῦ. Ἐνέτεινεν ὅσῳ ἠδύνατο τὴν προσοχὴν του καὶ ἐπροχώ-

ρψε με μεγάλα βήματα, τὸν κρότον τῶν ὁποίων δὲν ἀκούει.

—Αἶ, συλλογίζεται, τώρα πιά δὲν μοῦ φεύγεις, σὲ ἔπιασα ἐπ' αὐτοφώρῳ!

Δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὁ Ἴβάν, ὅτε ἡ λάμψις κατέστη αἴφνης ζωηρότερα καὶ ὄχι πλέον εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν, ὄχι πλέον μικρὰ λάμψις, ἀλλὰ φλόγες πυρπολουμένου ἀχύρου ὑπὸ τὸ πρόστεγον, φερόμεναι πρὸς τὴν στέγην καὶ ὁ Γαβρίλης στέκεται· καὶ ὅλα αὐτὰ φρίνονται, τὰ βλέπει.

Ὡς ἰεραξ κατὰ στρουθίου ὄρμα ὁ Ἴβάν κατὰ τοῦ χωλοῦ.

(*Ἐπεται τὸ τέλος).

ΑΓΑΘ. Γ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΣ

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν σπουδάζομεν νὰ καλῶμεν καὶ νὰ διορθώσωμεν, εἶνε θυγάτηρ ὄρφανή καὶ δυστυχῆς ἄλλης γλώσσης ἐντελεστεράς, πρέπει νὰ προθυμούμεθα (ὅσον εἶνε δυνατόν, χωρὶς βίας) ν' ἀναπληρώμεν τὰ ἐλλείμματά της ἀπὸ τὰ μητρικά της πλούτη, καὶ ὄχι νὰ μειώμεθα τὰς φρασιολογίας καὶ συντάξεις τῶν ἀλλοτριῶν ἐθνῶν. Ἄρκοῦν ὅσα αἴσχη ἐπροσκόλλησεν ἀπὸ τὰ ξένα ἔθνη ἡ δυστυχία καὶ βαρβαρότης τοῦ γένους εἰς αὐτήν. *Κοραῖς.*

Δὲν γνωρίζομεν καλῶς τοὺς ἀνθρώπους ὅταν αὐτοὶ ἐρχοῦνται πρὸς ἡμᾶς. Πρέπει νὰ υπάγωμεν ἡμεῖς πρὸς αὐτοὺς ὅπως μάθομεν ὅποιοι εἶναι. *Γκαῖτε.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης.

Ὁ ὕλικός πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης συμπεσοῦται εἰς 401 ἑκατομμύρια ψυχῶν. Ἡ κατ' ἔθνη ἀναλογία τοῦ πληθυσμοῦ τούτου εἶνε ἡ ἐξῆς. Ἐπὶ 1000 Εὐρωπαίων οἱ 272 εἶνε ῥώσσοι, 141 γερμανοί, 117 αὐστριακοί, 116 ἄγγλοι, σκῶτοι καὶ ἱρλανδοί, 97 γάλλοι, 81 ἰταλοί, 45 ἰσπανοί, καὶ 131 ἐξ ὄλων τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.

Ἐπ' ἀρχαῖσιν ἐν Εὐρώπῃ 149 πόλεις ἔχουσαι πλέον ἢ 100,000 κατοίκων. Τούτοι αἱ κυριώτεροι.

Λονδῖνον	κάτοικοι	4,436,000
Παρίσιος	»	2,744,000
Βερολῖνον	»	1,888,000
Βιέννη	»	1,675,000
Πετρούπολις	»	1,267,000
Κων)πολις	»	1,125,000
Μόσχα	»	1,036,000

Τὴν μεγαλειτέραν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἔχουσι αἱ ἐπόμεναι χῶραι. Τὸ Βέλγιον πρῶτον

ἔπου 227 ἄνθρωποι ἀναλογοῦσι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον, εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἀναλογοῦσιν 159, εἰς τὴν Ἀγγλίαν 132, εἰς τὴν Ἰταλίαν 113, εἰς τὴν Γερμανίαν 104, εἰς τὴν Αὐστρίαν 87, εἰς τὴν Ἑλβετίαν 80, εἰς τὴν Γαλλίαν 73 καὶ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν 59.

Εἰς μνήμην τοῦ Δίκενς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐωρτάσθη ἡ μνήμη τοῦ διασῆμου συγγραφέως Καρόλου Δίκενς διὰ μιᾶς ἐπισκέψεως εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ὁποίαν κατέκει· ὁ περιώνυμος μυθιστοριογράφος τῷ 1340. Ἡ ἐν Μπάτ. οἰκία ἐκείνη εἶνε σήμερον εἶδος Μουσείου, εἰς τὸ ὁποῖον συνεκεντρώθησαν διάφορα ἀναμνηστικά ἀντικείμενα ἀφορῶντα εἰς τὸν Δίκενς. Εἰς τοὺς διοργανωτάς τῆς ἐορτῆς ὁ Λόρδος Ρόζβερν ἐγραψε ἐπιστολὴν συγκαίρων αὐτοὺς διὰ τὴν πρωτοβουλίαν των. Καὶ ὁ Λόρδος Ρόμπερτς ἐγραψεν ἐπίσης συγχαρητήριον ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν μεταξὺ ἄλλων λέγει : « Ὅτε ἤμην παῖς, ἐπερίμενα ἀνυπομόνως τὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν, τοῦ «Δαβίδ Κοκπέρριελδ», καὶ ἔκτοτε δὲν ἔπαυσα νὰ θαυμάζω τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο. Εἰς τὴν ἀναμνηστικὴν ἐορτὴν τοῦ Δίκενς ἔλαβον μέρος ὅλαι αἱ πρωσσωπικότητες τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Οἱ ἐορτάζοντες παρεκάθισαν εἰς δεῖπνον, κατὰ τὸ ὁποῖον προέπιον αὐτῶν τῆς ἀθανάτου μνήμης τοῦ Δίκενς ».

Θάνατος μουσικοῦ.

Ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Παρισίοις ὁ μελοποιὸς Πλαγκέτ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ γνωστότατον μελόδραμα ὑπὸ τὸν τίτλον: *Οἱ κώδωνες τῆς Κορνεβίλλης*. Ἀπέθανε δὲ πλουσιώτατος. Εἰς τὰς ἀρχὰς ἐν τούτοις τοῦ σταδίου ὑπέφερε τὰ πάνδεινα καὶ αὐτὴν τὴν πείναν ἀκόμη. Ἡμέραν τινὰ—διηγείτο ἄλλοτε ὁ ἴδιος—ἤσθανόμην τὸν στόμαχόν μου κενόν μετὰ ἀτονίας, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν εἶχον ὡς περιουσίαν ἢ μίαν νέαν μου σύνθεσιν, ἧτις κατόπιν ἔκαμεν ἀρκετὸν κρότον. Ἦτο δὲ τὸ Ἐμβατήριον τοῦ Σαμπρεμιέζ. Ἡ πείνα με ἠνάγκασε νὰ τὸ πωλήσω, καὶ ἐπισκεφθεὶς ἕνα ἐκδότην τῷ ἐπαρουσίασα. Μετὰ μίαν ὥραν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐπανήλθεν εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου ἐπερίμενα καὶ μοι εἶπε:

— Ἀγοράζω, κύριε, τὸ ἔμβατήριόν σας.

— Πόσα ;

— Πόσα ; Δεκαπέντε φράγκα, οὔτε ἐν ἑκατοστῶν περισσώτερον.

Δεκαπέντε φράγκα τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἡξεύρατε τί ἐσήμαινον δι' ἐμέ. Τὰς μάλλον ἰδεώδεις ἀπολαύσεις τῆς ἱκανοποιήσεως ἐνὸς στομάχου διαμαρτυρομένου ἀπὸ εἰκοσι τεσσάρων ὥρων. Ἐδέχθη. Γνωρίζετε δὲ τί ἐκέρδησεν ὁ ἐκδότης μου ἀπὸ τὸ ἔμβατήριον ἐκεῖνο; Πλέον ἢ 100,000 φράγκων !